

PÄIJÄT-HÄMEEN MAAKUNTAKAAVAN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Päijät-Hämeen maakuntahallitus 8.11.2004
Päijät-Hämeen maakuntavaltuusto 2.12.2004

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	3
LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	4
MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAKI 28 §	4
TAAJAMA-ALUEIDEN OSA, RIITTA LAITINEN	4
Maakuntakaavan taajama-alueiden tarkoitus	4
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	5
Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)	6
MAASEUTUALUEIDEN OSA, MIRJA KARILA-REPONEN	10
Maakuntakaavan maaseutualueiden tarkoitus.....	10
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.....	10
Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)	12
LIIKENNEALUEIDEN OSA, ERKKI ROPE	16
Maakuntakaavan liikennealueiden tarkoitus	16
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.....	16
Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)	17
TEKNISEN HUOLLON OSA, ERKKI ROPE.....	19
Maakuntakaavan teknisen huollon alueiden tarkoitus.....	19
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.....	19
Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)	20
VIRKISTYSALUEIDEN OSA, MIRJA KARILA-REPONEN.....	21
Maakuntakaavan virkistysalueiden tarkoitus.....	21
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.....	21
Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)	21
SUOJELUALUEIDEN OSA, MIRJA KARILA-REPONEN	22
Maakuntakaavan suojelualueiden tarkoitus	22
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.....	22
Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)	23
PÄIJÄT-HÄMEEN MAANKÄYTÖN NYKYTILA	24
Etelä-Suomen aluerakenne 2030.....	24
Maakuntastrategia 2003	25
Lahden kaupunkiseudun rakennemalliehdotus	25
Seutukaavan toteutumistilanne ja maakunnan maankäytön nykytila	25
Väestö- ja työpaikkatilanne, suunnitteluinsinööri Mari Lång-Kauppi	25
Rakentamisen poikkileikkaustilanne, suunnitteluinsinööri Mari Lång-Kauppi	29
Taajama-alueiden tilanne, suunnittelupäällikkö Riitta Laitinen.....	29
Maaseutualueiden tilanne, erityisasiantuntija Mirja Karila-Reponen	30
Liikennealueiden tilanne, maakuntainsinööri Erkki Rope	31
Teknisen huollon tilanne, maakuntainsinööri Erkki Rope	32
Virkistysalueiden tilanne, erityisasiantuntija Mirja Karila-Reponen.....	32
Suojelualueiden tilanne, erityisasiantuntija Mirja Karila-Reponen	33
LIITTEET (LIITTEET OVAT ERI TIEDOSTOINA).....	33

Johdanto

Päijät-Hämeen maakuntakaavan lähtökohdat ja tavoitteet on muistio, joka sisältää lähtökohtien ja valmisteluvaiheen nähtävillä olon perusteella valtuuston hyväksyttäväksi esitetyt tavoitteet Päijät-Hämeen maakuntakaavatyölle. Siihen on lisäksi koottu taustatietoa maakunnan maankäytön nykytilasta.

Lähtökohtia ja tavoitteita maakuntakaavalle määrittävät lainsäädäntö, valtakunnan tasolla asetetut tavoitteet sekä maakunnan, kuntien ja alueen muiden toimijoiden omista lähtökohdista asettamat tavoitteet. Kansainväliset sopimukset, Euroopan aluesuunnittelun ja kehityksen suuntaviivat sekä yhteistyö ja yhteistyö Itämeren piirissä välittyvät kaavatyöhön valtakunnan tasolta ja maakuntasuunnitelman kautta. Maakuntavaltuuston 2.12.2003 hyväksymä Päijät-Hämeen maakuntastrategia 2003:n alue- ja yhdyskuntarakenteen tavoitteet ovat maakuntasuunnitelman tapaan lähtökohtana tälle kaavatyölle. Lahden kaupunkiseudun rakennemallityössä osoitetut maakuntakaavoituksessa huomioitavat periaatelinjaukset edustavat kaupunkiseudun kuntien yhteistä näkemystä maakuntakaavatyötä tehtäessä. Nämä eri lähtökohdat sovitetaan maakuntakaavatyössä yhteen.

Maakuntastrategiaprosessin 2001 yhteydessä kirjattiin myös arvot ja yleiset periaatteet: työllisyyden edistämisen, kestävän kehityksen, tasa-arvon, yhteistyön ja kumppanuuden, maakunnallisuuden, osallisuuden, avoimuuden ja luottamuksellisuuden, kokonaislaadun sekä sivistyksen ja elinikäisen oppimisen periaate. Kaavatyössä kunnioitetaan myös näitä arvoja ja yleisiä periaatteita sekä kokonaisuutena laatimiseen liittyntä kehittämistyötä.

Kaavatyön painopistettä viitoittava lähtökohta on valtuuston 10.6.2002 tekemä maakuntakaavatyön käynnistyspäätös, jossa

- päätettiin käynnistää maakuntakaavan laatiminen, jonka tarkoituksena on korvata 8.2.1999 vahvistettu Päijät-Hämeen seutukaava uuden maankäyttö- ja rakennuslain mukaisella maakuntakaavalla.
- Kun vahvistetussa seutukaavassa on kuusi osa-seutukaavaa niin maakuntakaavan laadinnassa päätettiin keskittyä uudistamaan lähinnä taajama- ja maaseutualueita koskevien osakaavojen sisältö.
- Liikenne-alueiden, teknisen huollon, virkistys-alueiden ja suojelualueiden osakaavoihin päätettiin tehdä vain toteuttajaviranomaisten esittämiä muutoksia,
- muita tarpeellisia päivityksiä ja yhteensovituksia sekä
- ympäristöministeriön maankäyttö- ja rakennuslain 66 §:n ja -asetuksen 11 §:n viranomaisneuvotteluissa edellyttämät korjaukset.

Lähtökohdat ja tavoitteet on ryhmitelty 8.2.1999 vahvistetun seutukaavan osakaavojen (taajama-, maaseutu-, liikenne-, tekninen huolto, virkistys- ja suojelukaava) perusajatusta noudattaen. Tarkoitus on, että valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet, maakuntastrategia 2003 ja Lahden kaupunkiseudun rakennemallityön periaatelinjaukset olisivat nähtävillä jokaisessa aihekokonaisuudessa niitä koskevilta osin. Kaavan osaa koskeva teksti alkaa kuvauksella kaavan tarkoituksesta. Siinä on kiteytettyä esitetty mitä kaavan kyseiseen aihekokonaisuuteen kuuluu ja mitä siihen liittyen kaavalla on tarkoitus ratkaista.

LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAKI 28 §

Maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten kuin siitä säädetään. Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin. Kaava on mahdollisuuksien mukaan yhteen sovitettava maakuntakaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntakaavoituksen kanssa.

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 7 ja 77 §:ssä tarkoitettujen luonnonsuojeluohjelmien ja -päästösten sekä 32 §:ssä tarkoitettua maisema-aluetta koskevien periaatepäätösten tulee olla ohjeena kaavaa laadittaessa.

Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota:

1. maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen;
2. alueiden käytön ekologiseen kestävyYTEEN;
3. ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin;
4. vesi- ja maa-ainesvarojen kestäväan käyttöön;
5. maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin;
6. maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen; sekä
7. virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyYTEEN.

Kaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa. Kaavaa laadittaessa on selvitetävä, kenen toteutettavaksi kaava ja sen edellyttämät toimenpiteet kuuluvat.

Edellä tässä pykälässä mainitut seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää.

TAAJAMA-ALUEIDEN OSA, Riitta Laitinen

Maakuntakaavan taajama-alueiden tarkoitus

Toimiva ja taloudellinen yhdyskuntarakenne

Kaavan keskeinen tarkoitus on ohjata yhdyskuntarakenteen kehittämistä toimivana ja taloudellisena Päijät-Hämeessä. Kaavalla turvataan kunnille mahdollisuus tarjota yleis- ja asemakaavoissa taajama-asumiselle, palveluille ja elinkeinoelämälle tarkoituksenmukaisia alueita. Niiden tulee sijaita niin, että maakunnan asukkaille, elinkeinoelämälle ja kunnille aiheutuvat kustannukset pysyvät kohtuullisina ja elinympäristön laatu, terveellisyys ja virkistysmahdollisuudet turvataan.

Käytännössä kaava osoittaa yhdyskuntarakentamisen alueet, rakenteen tiivistämistä ja täydennysrakentamista edellyttävät alueet sekä nykyisiin alueisiin luontosuhteiltaan ja kustannuksiltaan edullisesti liittyvät uudet kasvusuunnat.

Ylimaakunnallisten kehittämisvyöhykkeiden osoittaminen

Kaavan tarkoitus on korostaa ylimaakunnallisia kehittämisvyöhykkeitä. Kehittämisvyöhykkeinä on mahdollista esittää sellaisia maakunnan tavoitellun kehittymisen kannalta merkittäviä alueita, joihin kohdistuu huomioon otettavia alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen kehittämistarpeita. Käytännössä näillä alueilla on tarve kuntien ja muiden toimijoiden yksityiskohtaisempaan toteuttamiseen tähtäävään ja yhteen sovittavaan suunnitteluun.

Väestöpohjat ja työpaikkamäärät

Kaavan tarkoitus on osoittaa maakunnan keskusjärjestelmä ja sen eri kokoisten keskusten vaikutusalueiden mitoituksellinen väestöpohja sekä työpaikkamäärä yhteiseksi perustaksi elinkeinoelämän ja julkishallinnon toimintojen suunnittelua varten. Käytännössä kaava toimii teknisenä mitoitusohjeena kuntien tarkemmalle suunnittelulle. Se tukee näin kuntien välistä työnjakoa näiden kaavoittaessa alueita eri tarkoituksiin.

Keskukset ja palvelualueet

Kaavan tarkoitus on osoittaa ylimaakunnallista ja ylikunnallista merkitystä omaavien kaupallisten keskusten ja palvelualueiden sijainti sekä turvata eritasoisille keskuksille riittävä väestöpohja tasapainoisen palvelurakenteen aikaansaamista ja palveluiden taloudellista tuottamista varten.

Elinkeinoelämän maankäyttötarpeet taajama-alueilla

Pienipiirteisemmälle ja häiriöitä tuottamattomalle toiminnalle mahdollistetaan sijoittuminen keskusta- ja taajamatoimintojen alueille.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Taajama-alueita koskevat seuraavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet:

Toimivan aluerakenteen runkona kehitetään pääkaupunkiseutua, maakuntakeskuksia sekä kaupunkiseutujen ja maaseudun keskusten muodostamaa verkostoa.

Alueidenkäytöllä edistetään kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta sekä kyläverkoston kehittämistä. Erityisesti harvaan asutulla maaseudulla ja taantuvilla alueilla kiinnitetään alueidenkäytössä huomiota jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen sekä elinkeinotoiminnan ja muun toimintapohjan monipuolistamiseen.

Maakunnan suunnittelussa yhteistyössä maakuntien liittojen kesken on selvittävä ne alue- ja yhdyskuntarakenteeseen ja muuhun alueidenkäyttöön liittyvät toimenpiteet, joilla edistetään ylimaakunnallisten kehittämisvyöhykkeiden muodostamista ja niiden kehittämisedellytyksiä. Maakunnan suunnittelussa on esitettävä valtakunnallisesti tärkeät vyöhykkeet sekä kaupunki- ja taajamaverkostot ja niiden kehittämisperiaatteet.

Maakunnan suunnittelussa on mahdollisuuksien mukaan selvittävä ja edistettävä alueidenkäytön järjestämistä raja-alueilla. Samalla tulee kiinnittää huomiota alue- ja yhdyskuntarakenteen toimivuuteen sekä elinkeinotoiminnan tarpeiden ja ympäristöarvojen yhteensovittamiseen.

Elinympäristöjen toimivuutta ja taloudellisuutta edistetään hyödyntämällä olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja eheyttämällä taajamia. Taajamia eheyttäessä parannetaan elinympäristön laatua. Yhdyskuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa.

Kaupunkiseutujen työssäkäyntialueilla varmistetaan alueidenkäytölliset edellytykset asuntorakentamiselle ja sen tarkoituksenmukaiselle sijoittumiselle sekä hyvälle elinympäristölle. Kaupunkiseutuja kehitetään tasapainoisina kokonaisuuksina siten, että tukeudutaan olemassa oleviin keskuksiin. Keskusta-alueita kehitetään monipuolisina palvelujen, asumisen ja vapaa-ajan alueina.

Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen. Alueidenkäytön suunnittelussa olemassa olevat tai odotettavissa olevat ympäristöhaitat ja poikkeukselliset luonnonolot tunnistetaan ja vaikutuksia ehkäistään.

Maakuntakaavan ja yleiskaavan lähtökohtana on oltava perusteltu väestönkehitysarvio. Maakunnan suunnittelussa ja yleiskaavoituksessa on tarkasteltava pitkällä aikavälillä sekä taajama- että maaseutualueiden väestömäärän kehityksen erilaisia vaihtoehtoja.

Maakuntakaavoituksessa ja yleiskaavoituksessa on selvittävä mahdollisuudet eheyttää yhdyskuntarakennetta ja esitettävä eheyttämiseen tarvittavat toimenpiteet. Erityisesti kaupunkiseuduilla on selvittävä toimiva liikennejärjestelmä sekä palvelujen saatavuutta edistävä keskusjärjestelmä ja palveluverkko sekä sen yhteydessä vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen.

Alueidenkäytön suunnittelussa uusia huomattavia asuin-, työpaikka- tai palvelutoimintojen alueita ei tule sijoittaa irralleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta. Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoitetaan tukemaan yhdyskuntarakennetta. Näistä tavoitteista voidaan poiketa, jos tarve- ja vaikutusselvityksiin perustuen pystytään osoittamaan, että rakentaminen on kestävä kehityksen mukaista.

Alueidenkäytön suunnittelussa on haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätettävä riittävän suuri etäisyys. Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset sekä vaarallisten aineiden kuljetusreitit ja niitä palvelevat kemikaaliratapihat on sijoitettava riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista.

Alueidenkäytössä on ehkäistävä melusta aiheutuvaa haittaa ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Uusia asuinalueita tai muita melulle herkkiä toimintoja ei tule sijoittaa melualueille varmistamatta riittävää meluntorjuntaa.

Alueidenkäytöllä tuetaan aluerakenteen tasapainoista kehittämistä sekä elinkeinoelämän kilpailukyvyyn ja kansainvälisen aseman vahvistamista hyödyntämällä mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita sekä edistämällä elinympäristön laadun parantamista ja luonnon voimavarojen kestävää hyödyntämistä. Aluerakenteen ja alueidenkäytön kehittäminen perustuu ensisijaisesti alueiden omiin vahvuuksiin ja sijaintitekijöihin.

Alueidenkäytöllä edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä varaamalla riittävät alueet elinkeinotoiminnoille. Niiden sijoittumisessa kiinnitetään huomiota olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen ja hyvään saavutettavuuteen.

Ilman erityisiä perusteita ei hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita tule ottaa taajamatoimintojen käyttöön eikä hyviä ja laajoja metsätalousalueita pirstoa muulla maankäytöllä.

Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)

Taajama-alueita koskevat seuraavat MAST2003:n tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet:

Asuntoalueiden kaavoittaminen turvaamaan väestömäärän tasainen kasvu (Tavoite)

- Laadukkaiden asuntoalueiden kaavoittaminen sekä nykyisten asukkaiden asumisväljyyden että noin 10 %:n väestömäärän kasvua varten (toimenpidekokonaisuus),
- Uuden rakentamisen sijoittaminen pääasiassa jo tehtyjen yhdyskuntarakenteiden ja investointien varaan, sekä taajamissa että maaseutukylissä (toimenpidekokonaisuus).
- Rakentamisalueiden tuottaminen vuosittaista yli yhden prosentin väestökasvua varten vuosina 2005 – 2020 (toimenpidekokonaisuus).

Perusteluja:

- asumisväljyyden arvioidaan kasvavan edelleen. Päijät-Hämeessä keskimääräinen asumisväljyys on kasvanut vuoden 1990 asumisväljyydestä 32,55 m² asukasta kohti lukuun 38,08 m² vuonna 2002
- asumisväljyys vaihtelee huomattavasti lähivaikutusalueiden ja asumistyyppien välillä
- Vahvistetun seutukaavan mitoituksessa käytettiin asumisväljyytenä 50 m² asukasta kohti vuonna 2030
- Asumisväljyyden kasvu vaikuttaa väestönkasvua voimakkaammin asumiseen kaavoitetavan maa-alan tarpeeseen
- Tilastokeskus on arvioinut Päijät-Hämeen väestömäärän olevan vähenevän nykyisestä noin 198 000:sta noin 196 000:een vuoteen 2020 mennessä, väestön ikääntymisellä on suuri merkitys ennusteessa
- Maakunnan omat odotuksen väestön kehityksestä ovat positiivisemmat, alueelle odotetaan muuttovoittoa oikoradan valmistumisen myötä
- Päijät-Hämeen väestösuunnite v. 2020 n. 213 500 (Venus-malli 20.9.02/JM) perustuu oletuksiin, että Lahden seutu alkaa kiinnostaa pääkaupunkiseutulaisia (muuttotase paranee kaikissa ikäluokissa), suuren ikäluokan edustajat palailevat kotiseuduilleen (eläkeläiset korostuvat), oikoradan vaikutus näkyvin v. 2010 tietämällä, verkostoyliopisto saavuttaa kriittisen massan 2015 tietämällä (korkeakouluopiskelijat), tiedepuisto onnistuu hi tech – klusteroinnissa (keski-ikäisten vanhempien perheet)
- Lahden kaupunkiseudun rakennemallityön raporttiluonnoksessa 16.6.2004 on sivulla 29 kuvattu asumisen sijoittumista ja rakennemallikartalla (luonnos 9.6.2004) on esitetty

<p>asumisen ja työpaikka-alueiden kehittämisen painopisteet ja maankäytön muutosalueet vuoteen 2040, jotka on vaiheistettu ensisijaisiksi ja toissijaisiksi alueiksi</p> <ul style="list-style-type: none">
- Rakennemallityössä on tähdätty vuoteen 2040 ja käytetty väestötarkasteluissa 0,5 %:n ja 1 %:n keskimääräistä vuotuista väestön kasvua, joka rakennemallityön kunnissa merkitsee yhteensä väestömäärän kasvua 207 000-240 000:een (vastaava vaihtelu maakunta-kaavatyössä noin 180 000-200 000)
- Maakuntakaavatyössä on tarpeen ottaa lyhyempi tarkasteluajanjakso, jotta kaava ohjaisi rakenteen pysymistä tiiviinä ja hallittuna. Väestön kehityksen yleinen trendi on Euroopan laajuisesti sen kääntyminen laskuun vuoden 2020 vaiheilla, jolloin on syytä tarkastella uudelleen kehitysnäkymiä
- Valmistelussa huomioidaan, että oikoradan valmistumisen jälkeen kasvukäyrä on ensin jyrkempi ja tasoittuu sitten aikatahtäyksen loppua kohti (varautuminen tähtää alkujaksolla yli 1 %:n rakentamisalueiden tuottamiseen)
- asumisväljyyden kasvu arvioidaan asumistyyppin mukaan (taajamien tiiviit A ja väljät asuntopalvelualueet AA, keskuskyläalueet AT ja runkokyläalueet at)
- Lähtökohdat Lahden kaupunkiseudun rakennemallityöstä: Kuntakeskusten tiivistäminen; Huomioiminen maakuntakaavan mitoituksessa ja kehittämissuunnitelmissa (esim. kehittämisen kohdealueet)
<p>Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Asumisen osalta kaavan toteutumisen aikatahtäykseksi otetaan vuosi 2020
• Suurten liikennehankkeiden (radat, tiet, kanavat) ja elinkeinoelämän hankkeiden osalta toteutumiseen varaudutaan huomattavasti pidemmällä tähtäyksellä
• Asumisen mitoituksen lähtökohdaksi otetaan voimakas kasvu, joka vuonna 2020 vastaa noin 213 500 asukasmäärää
• asumisen sijoittelussa varautuminen aloitetaan nykyisen seutukaavan tiivistettävistä alueista (kuntien varavaranto / kuntakierros) ja sen jälkeen väestön kasvun ja asumisväljyyden kehityksen mukainen laajentamistarve kohdennetaan ensisijaisesti olemassa olevien rakenteiden yhteyteen

Sosiaalisesti kestävä yhdyskuntarakenteen ja asukkaan peruspalveluiden saavutettavuus (Tavoite)

- Sellaisen yhdyskuntarakenteen tavoittelemisen, jossa asukkaan välttämättömät peruspalvelut ovat saavutettavissa (toimenpidekokonaisuus).
- Sellaisen yhdyskuntarakenteen tavoittelemisen, jossa joukkoliikenne ja muut kuljetuspalvelut ovat järjestettävissä. (Toimenpidekokonaisuus)
- Sellaisen asutusrakenteen tavoittelemisen, jossa myös päivittäistavarakauppa voi tarjota lähipalveluita (toimenpidekokonaisuus).

<p>Perusteluja:</p> <ul style="list-style-type: none">
- Kuntakierroksella nousivat esiin yhteistyöalueet: Hollolan, Nastolan ja Lahden raja-alueella Pyhantaan-Heinlammin suunnalla, Lahden ja Hollolan rajalla Miekkiön, Nostavan ja Okeroisten suunnalla, Lahden ja Orimattilan raja-alueella Renkomäen ja Pasina-Pennala suunnalla, Lahden ja Nastolan Koiskalan alueella, Heinolan ja Sysmän Pääsinniemen suunnalla, Vierumäki Heinolan ja Asikkalan raja-alueella, Kalliola-Kukkila suunnalla Lahden ja Hollolan rajalla ja lisäksi Hennan ympäristössä Orimattilassa ja Kärkölässä
- Lähtökohdat Lahden kaupunkiseudun rakennemallityöstä: Uudet maankäytön kehittämisen painopistealueet; Merkittävien uusien aluekokonaisuuksien huomioiminen maakuntakaavassa (esim. kehittämisen kohdealueet, asuin- ja työpaikka-alueiden aluevaraukset)
<p>Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:</p> <p>Kaavaehdotukseen asuminen sijoitetaan kehittämissuunnitelmiin ja kyliin niin, että julkiset ja kaupalliset peruspalvelut on järjestettävissä. Tutkitaan alueet, joissa kunnat voivat hoitaa palvelut yhteistyössä.</p>

- Sijaintipaikkojen varaaminen ylimaakunnallisen erikoistavarakaupan tarpeisiin (toimenpidekokonaisuus).

Perusteluja:

- ylimaakunnallisen erikoistavarakaupan (esim. kodin sisustus, autot, maatalouskoneet, rauta- ja rakennusalan tarvikkeet jne.) sijoittumiseen vaikuttaa mm. hyvät liikenneyhteydet, riittävän laajat tontit, joissa kaavalliset valmiudet ja maanhinta
- erikoistavarakauppa ja päivittäistavarakaupan suuryksiköt hakeutuvat merkittävien liikenneväylien risteysalueiden läheisyyteen
- Lahden kaupunkiseutu on erikoistavarakaupan kannalta kiinnostava sijoittumiskohteena
- Eteläisen kehätien ratkaisu vaikuttaa merkittävästi kaupan kannalta kiinnostavien alueiden muodostumiseen
- kuntakerroksella ehdotettiin vahvistetussa seutukaavassa esitettyjen lisäksi Hollolassa Riihimäentien ja eteläisen kehätien risteysalueen teollisuus alueen muuttamista palvelu-alueeksi, Lahdessa Renkomäen palvelualueiden laajentamista ja Pilon risteysalueen osoittamista palvelualueena (ns. Launeen linjaus päättyy idässä tähän risteysalueeseen)
- Kaupan toimijoilla on Lahden kaupunkiseudulle seuraavan kymmenen vuoden aikana kiinnostusta kahden uuden päivittäistavarakaupan suuryksikön avaamiseen Lahden ja Hollolan alueelle (Lahden kaupunkiseudun rakennemalli 2040, Kaupan ja elinkeinoelämän näkökulma 28.5.2004)
- Lahden kaupunkiseudun rakennemallityössä palvelupainotteisina esitetään: Renkomäki, Karisto (Lahti), VT54 ja VT12 liittymä, Miekkiö (Hollola), Vierumäki (Heinola), Luhtikylän liittymä (Orimattila), Uusikylän ja Mäkelän liittymät (Nastola)
- Luonnosvaiheesta saadun palautteen perusteella on tarpeen tehdä palveluverkkoselvitys teemaryhmän asiantuntemusta hyödyntäen
- Kaupan sijaintipaikoista saatu palaute hyödynnetään selvitystä rajattaessa

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:

Esitetään kaavaehdotuksessa selvityksiin perustuen riittävät alueet erikoistavarakauppaa ja päivittäistavarakaupan suuryksiköitä varten.

Yhdyskuntarakenteen kehitysvyöhykkeiden voimistaminen (Tavoite)

- Rata- ja moottoritieakselin: Helsinki – Mäntsälä – Levanto – Luhtikylä – Lahti – Vierumäki - Heinola – Lusi – Jyväskylä/Mikkeli kehittäminen (toimenpidekokonaisuus),
- Radanvarsitaajamien akselin: Riihimäki – Oitti – Lappila – Järvelä – Herrala – Lahti – Nastola – Kouvola kehittäminen (toimenpidekokonaisuus),
- Logistiikka-akselin: Turku/Tampere – Hämeenlinna – Lahti – Kouvola – Lappeenranta – Pietari kehittäminen (toimenpidekokonaisuus).,
- Seudullisen kehän: Asikkala – Vierumäki – Nastola – Orimattila – Levanto/Marttila – Järvelä – Hämeenkoski kehittäminen (toimenpidekokonaisuus).

Perusteluja:

- Etelä-Suomen liittouman aluerakennetyössä on nostettu esiin rata- ja moottoritieakseli ja logistiikka-akseli
- Radanvarsitaajamien akselin kehittäminen ja lähiraideliikenteen hyödyntäminen on noussut esille lausunnoissa

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:

Painotetaan kaavaehdotuksessa asumisen ja elinkeinoelämän sijoittumista kehitysvyöhykkeille.

Yritysten kilpailukyyn turvaaminen taloudellisesti kestäväällä yhdyskuntarakenteella (Tavoite)

- Työpaikkaomavaraisuuden mahdollistaminen kaavoissa 75 %:n työllisyysasteella (toimenpidekokonaisuus).
- Yritysten kotimaisen kilpailuedun hankkiminen ja kansainvälisen kilpailukyyn vaaliminen hillitsemällä liikenteestä ja yhdyskuntateknisistä palveluista aiheutuvien väistämättömien kustannusten kasvu (toimenpidekokonaisuus).
- Yhdyskuntarakenteen kehittämisestä ja ylläpidosta kunnallistaloudelle aiheutuvien kustannusten kasvun pitäminen väestön kasvun tasolla (toimenpidekokonaisuus).

Perusteluja:

- maakuntakaavatyöhön on tarkoitus sisällyttää vaikutusten arviointia kunnallistalouden näkökulmasta
- aluevarausten osoittaminen jo toteutettujen yhdyskuntateknisiin investointeihin tukeutuen vähentää kustannuksia
- elinkeinoelämän nopeasti muuttuviin aluetarpeisiin on pitkällä aikajänteellä vaikea varautua, jolloin on parempi että kaavassa on mahdollisuus muuttuvissa olosuhteissa tarjota riittävästi vaihtoehtoisia alueita elinkeinoelämän tarpeisiin
- alueiden käyttöönotto ja toteuttamisjärjestys vaikuttavat merkittävästi kunnallistaloudellisiin kustannuksiin

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:

Esitetään kaavaehdotuksessa riittävä määrä vaihtoehtoisia olemassa oleviin rakenteisiin tukeutuvia sijoittumispaikkoja elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaamiseksi.

MAASEUTUALUEIDEN OSA, Mirja Karila-Reponen

Maakuntakaavan maaseutualueiden tarkoitus

Maaseudun kehittäminen

Maakuntakaavan maaseutualueilla keskeisenä tarkoituksena on lisätä maaseudun elinvoimaisuutta ja turvata riittävä väestöpohja elinkeinoelämää ja yhdyskuntarakentamista varten sekä saada maaseutu pysymään asuttuna ja viihtyisänä. Maaseudun elinympäristön kehittämisen tarkoitus on myös vaalia maan biologisen tuottokyvyn sekä luonnon ja ympäristön monimuotoisuuden säilymistä.

Maa- ja metsätalousalueet

Maakuntakaavan maaseutualueilla tavoitteena on esittää maa- ja metsätalousalueet. Maakuntakaavan tarkoitus on korostaa ja arvostaa maaseudun muitakin erityispiirteitä kuten tuotantokykyä tai kauneusarvojensa vuoksi merkittäviä pelto- tai metsäalueita sekä ulkoilualueiksi soveltuvia metsäalueita.

Kyläverkko

Maakuntakaavan maaseutualueilla tavoitteena on edistää kilpailukykyisen kyläverkoston kehittymistä ja kasvattaa kyläkeskusten väestöpohjaa maakunnan eri osissa tukemaan kylien pysyviä ja liikkuvia palveluja. Kyläverkostoa ja maaseudun uusien asuntojen rakentamista, loma-asutusta sekä loma- ja vapaa-ajan asuntojen muuttamista ympärivuotiseen käyttöön pyritään sovittamaan yhteen niin, että ne tukevat toisiaan. Tarkoituksena on muodostaa kyläverkosto johon kuuluu eri kokoisia ja eri tyyppisiä kyliä sekä runkoasutusta.

Kulttuuriympäristöt

Maaseutualueiden seutukaavan tarkoitus on osoittaa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävimmät kulttuurihistorialliset ja maisemalliset aluekokonaisuudet, jotka korostavat alueiden erityispiirteitä ja lisäävät ympäristön arvoa ja vetovoimaa.

Kulttuuriympäristöjen vaalimiseksi on peruteltua suunnata yhteiskunnan erityisiä tukitoimenpiteitä näille alueille.

Matkailualueet

Maakuntakaavan maaseutualueilla tavoitteena on osoittaa merkittävät matkailukeskukset, matkailualueiden toimiminen tukikohtina ja palvelualueina sekä edistää Päijänteen matkailullisia valmiuksia. Matkailuun osoitettujen alueiden tarkoitus on muodostaa luonteva matkailukeskusten verkosto, joka tukee myös kylien ja vapaa-ajan asumisen kehittymistä.

Vapaa-ajan asuntoalueet

Maakuntakaavan maaseutualueilla tavoitteena on osoittaa vapaa-ajan asumista seudullisesti tärkeille ja soveliaille alueille ottaen huomioon vapaa-ajan asumisen muuttamistarpeet ja mahdollisuudet ympärivuotisen asumisen käyttöön, teknisen huollon edullisuusvyöhykkeet sekä kylien kehittämisen näkökulma.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Maaseutualueita koskevat seuraavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet:

Toimivan aluerakenteen runkona kehitetään pääkaupunkiseutua, maakuntakeskuksia sekä kaupunki-seutujen ja maaseudun keskusten muodostamaa verkostoa.

Alueidenkäytöllä edistetään kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta sekä kyläverkoston kehittämistä. Erityisesti harvaan asutulla maaseudulla ja taantuvilla alueilla kiinnitetään alueidenkäytössä huomiota jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen sekä elinkeinotoiminnan ja muun toimintapohjan monipuolistamiseen. Alueidenkäytössä otetaan huomioon haja-asutukseen ja yksittäistoimintoihin perustuvat elinkeinot sekä maaseudun tarve saada uusia pysyviä asukkaita.

Maakunnan suunnittelussa on selvitettävä maaseudun alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä kyläverkoston kehittämiseen liittyvät toimenpiteet, joilla edistetään olemassa olevien rakenteiden hyödyntämistä, palvelujen saatavuutta, maaseudun elinkeinotoiminnan monipuolistamista sekä ympäristöarvojen säilymistä.

Elinympäristöjen toimivuutta ja taloudellisuutta edistetään hyödyntämällä olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja eheyttämällä taajamia. Taajamia eheyttäessä parannetaan elinympäristön laatua. Yhdyskuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa.

Maakuntakaavan ja yleiskaavan lähtökohtana on oltava perusteltu väestönkehitysarvio. Maakunnan suunnittelussa ja yleiskaavoituksessa on tarkasteltava pitkällä aikavälillä sekä taajama- että maaseutualueiden väestömäärän kehityksen erilaisia vaihtoehtoja.

Alueidenkäytön suunnittelussa on maaseudun asutusta sekä matkailu- ja muita vapaa-ajan toimintoja suunnattava mahdollisuuksien mukaan tukemaan maaseudun taajamia ja kyläverkostoa sekä infrastruktuurin hyväksikäyttöä.

Alueidenkäytön suunnittelussa rantaan tukeutuva loma-asutus on mitoitettava siten, että turvataan luontoarvoiltaan arvokkaiden ranta-alueiden säilyminen sekä loma-asumisen viihtyisyys.

Alueidenkäytöllä tuetaan aluerakenteen tasapainoista kehittämistä sekä elinkeinoelämän kilpailukyvyyn ja kansainvälisen aseman vahvistamista hyödyntämällä mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita sekä edistämällä elinympäristön laadun parantamista ja luonnon voimavarojen kestävää hyödyntämistä. Aluerakenteen ja alueidenkäytön kehittäminen perustuu ensisijaisesti alueiden omiin vahvuuksiin ja sijaintitekijöihin.

Alueidenkäytöllä edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä varaamalla riittävät alueet elinkeinotoiminnoille. Niiden sijoittumisessa kiinnitetään huomiota olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen ja hyvään saavutettavuuteen.

Maakunnan suunnittelussa on tuettava matkailukeskusten ja -alueiden verkottumista sekä vapaa-ajan käytön vyöhykkeiden kehittämistä niin, että muodostuu toimivia palvelukokonaisuuksia. Ensisijaisesti on kehitettävä olemassa olevia matkailukeskuksia ja -alueita. Alueidenkäytön suunnittelulla matkailu-alueita tulee eheyttää.

Ilman erityisiä perusteita ei hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita tule ottaa taajamatoimintojen käyttöön eikä hyviä ja laajoja metsätalousalueita pirstoa muulla maankäytöllä.

Elinympäristön viihtyisyyttä edistetään kiinnittämällä huomiota rakennetun ympäristön ajalliseen kerroksellisuuteen sekä korkeatasoisiin, alueiden omaleimaisuutta vahvistaviin, maisemakuvaan sopeutuviin ja mittakaavaltaan ihmisläheisiin rakennettuihin ympäristöihin. Taajamia kehitettäessä viheralueita hyödynnetään siten, että niistä muodostuu yhtenäisiä kokonaisuuksia.

Alueidenkäytöllä edistetään kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymistä.

Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuri- ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Alueidenkäytössä on otettava huomioon kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevat kansainvälisten sopimusten velvoitteet sekä valtioneuvoston päätökset. Lisäksi viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina. Maakuntakaavoituksessa on osoitettava valtakunnallisesti merkittävät maisema- ja kulttuuriperintöalueet ja -kohteet. Valtakunnallisesti arvokkailla kohteilla ja alueilla on alueidenkäytön sovelluttava niiden historialliseen kehitykseen.

Näillä tarkoitetaan kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevia viranomaisten laatimia valtakunnallisia inventointeja, jotka perustuvat riittävän laaja-alaiseen valmisteluun. Tätä päätöstä tehtäessä ovat olemassa seuraavat inventoinnit:

- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, mietintö 66/1992)
- Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuurihistorialliset ympäristöt (Museovirasto, rakennushistorian osasto, julkaisu 16, 1993) ja
- Valtakunnallisesti merkittävät esihistorialliset suojelualuekokonaisuudet (Sisäasianministeriö, kaa-voitus- ja rakennusosasto, tiedotuksia 3/1983).

Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)

Maaseutualueita koskevat seuraavat MAST2003:n tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet:

Ympäristön tuottokyvyn turvaaminen sekä luonnosta peräisin olevien tuotteiden kehittäminen ja valmistus (Tavoite)

- Maakunnan kehitystä hyödyttävän luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja lisääminen (toimenpidekokonaisuus)
- Luonnonvarojen käytön optimointi sekä luonnontuotteiden jatkojalostuksen kehittäminen ja innovointi kestävän kehityksen periaatteilla (toimenpidekokonaisuus)
- Maakunnan energiaomavaraisuuden lisääminen (toimenpidekokonaisuus)

Perusteluja:

- Luonnosvaiheesta saadun palautteen perusteella maa- ja metsätalouden toimintaedellytysten turvaaminen nousivat esille

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi

Maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiä turvataan ja edistetään

Puuraaka-ainehuollon parantaminen (Tavoite)

- Metsäympäristön hoito (toimenpidekokonaisuus)
- Laatuun saatavuuden turvaaminen (toimenpidekokonaisuus)

Perusteluja:

- Luonnosvaiheesta saadun palautteen perusteella metsätalouden ja -teollisuuden turvaaminen nousivat esille

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi

Metsäteollisuuden ja mekaanisen puunjalostuksen toimintaedellytyksiä turvataan ja edistetään.

Asuntoalueiden kaavoittaminen turvaamaan väestömäärän tasainen kasvu (Tavoite)

- Laadukkaiden asuntoalueiden kaavoittaminen sekä nykyisten asukkaiden asumisväljyyden että noin 10 %:n väestömäärän kasvua varten (toimenpidekokonaisuus),
- Uuden rakentamisen sijoittaminen pääasiassa jo tehtyjen yhdyskuntarakenteiden ja investointien varaan, sekä taajamissa että maaseutukylissä (toimenpidekokonaisuus).
- Rakentamisalueiden tuottaminen vuosittaista yli yhden prosentin väestökasvua varten vuosina 2005 – 2020 (toimenpidekokonaisuus).

Perusteluja

- asumisväljyyden arvioidaan kasvavan edelleen. Päijät-Hämeessä keskimääräinen asumisväljyys on kasvanut vuoden 1990 asumisväljyydestä 32,55 m² asukasta kohti lukuun 38,08 m² vuonna 2002
- asumisväljyys vaihtelee huomattavasti lähivaikeusalueiden ja asumistyyppien välillä
- Vahvistetun seutukaavan mitoituksessa käytettiin asumisväljyytenä 50 m² asukasta kohti vuonna 2030
- Asumisväljyyden kasvu vaikuttaa väestönkasvua voimakkaammin asumiseen kaavoitet-tavan maa-alan tarpeeseen

- Tilastokeskus on arvioinut Päijät-Hämeen väestömäärän olevan vähenevän nykyisestä noin 198 000:sta noin 196 000:een vuoteen 2020 mennessä, väestön ikääntymisellä on suuri merkitys ennusteessa
- Maakunnan omat odotuksen väestön kehityksestä ovat positiivisemmat, alueelle odotetaan muuttovoittoa oikoradan valmistumisen myötä
- Päijät-Hämeen väestösuunnite v. 2020 n. 213 500 (Venus-malli 20.9.02/JM) perustuu oletuksiin, että Lahden seutu alkaa kiinnostaa pääkaupunkiseutulaisia (muuttotase paranee kaikissa ikäluokissa), suuren ikäluokan edustajat palailevat kotiseuduilleen (eläkeläiset korostuvat), oikoradan vaikutus näkyvin v. 2010 tietämällä, verkostoyliopisto saavuttaa kriittisen massan 2015 tietämällä (korkeakouluopiskelijat), tiedepuisto onnistuu hi tech –klusteroinnissa (keski-ikäisten vanhempien perheet)
- Lahden kaupunkiseudun rakennemallityön raporttiluonnoksessa 16.6.2004 on sivulla 29 kuvattu asumisen sijoittumista ja rakennemallikartalla (luonnos 9.6.2004) on esitetty asumisen ja työpaikka-alueiden kehittämisen painopisteet ja maankäytön muutosalueet vuoteen 2040, jotka on vaiheistettu ensisijaisiksi ja toissijaisiksi alueiksi
- Rakennemallityössä on tähdätty vuoteen 2040 ja käytetty väestötarkasteluissa 0,5 %:n ja 1 %:n keskimääräistä vuotuista väestön kasvua, joka rakennemallityön kunnissa merkitsee yhteensä väestömäärän kasvua 207 000-240 000:een (vastaava vaihtelu maakunta-kaavatyössä noin 180 000-200 000)
- Maakuntakaavatyössä on tarpeen ottaa lyhyempi tarkasteluajanjakso, jotta kaava ohjaisi rakenteen pysymistä tiiviinä ja hallittuna. Väestön kehityksen yleinen trendi on Euroopan laajuisesti sen kääntyminen laskuun vuoden 2020 vaiheilla, jolloin on syytä tarkastella uudelleen kehitysnäkymiä
- Valmistelussa huomioidaan, että oikoradan valmistumisen jälkeen kasvukäyrä on ensin jyrkempi ja tasoittuu sitten aikatahtäyksen loppua kohti (varautuminen tähtää alkujaksolla yli 1 %:n rakentamisalueiden tuottamiseen)
- Asumisväljyyden kasvu arvioidaan asumistyyppin mukaan (taajamien tiiviit A ja väljät asuntovaltaiset alueet AA, kyläkeskusten alueet AT ja haja-asutuskylien alueet at)

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:

- Asumisen osalta kaavan toteutumisen aikatahtäykseksi otetaan vuosi 2020
- Suurten liikennehankkeiden (radat, tiet, kanavat) ja elinkeinoelämän hankkeiden osalta toteutumiseen varaudutaan huomattavasti pitemmällä tähtäyksellä
- Asumisen mitoituksen lähtökohdaksi otetaan voimakas kasvu, joka vuonna 2020 vastaa noin 213 500 asukasmäärää
- asumisen sijoittelussa varautuminen aloitetaan nykyisen seutukaavan tiivistettävistä alueilta (kuntien varavaranto / kuntakierron) ja sen jälkeen väestön kasvun ja asumisväljyyden kehityksen mukainen laajentamistarve kohdennetaan ensisijaisesti olemassa olevien rakenteiden yhteyteen

Asuin ympäristön parantaminen ja hyödyntäminen (Tavoite)

- Luonnonläheisen ja maaseutumaisen asumisen kehittäminen (toimenpidekokonaisuus),
- Hoidetun ja kauniin kulttuuriympäristön hyödyntäminen (toimenpidekokonaisuus),
- Pääkaupunkiseudun etätyöalue -roolin rakentaminen (toimenpidekokonaisuus),
- Osavuosi- ja vapaa-ajan asuntojen määrän kaavoittaminen kaksinkertaiseksi nykyisestä (toimenpidekokonaisuus),
- Vapaa-ajan asumisen vakiinnuttaminen ympärivuotiseksi soveliailla alueilla (toimenpidekokonaisuus),
- Kyläyhteisöjen elinkelpoisuuden kehittäminen (toimenpidekokonaisuus),
- Asumisen sosiaalisen ulottuvuuden parempi huomioon ottaminen (toimenpidekokonaisuus),

Perusteluja:

- Erialaisten asumisvaihtoehtojen turvaaminen ja riittävyys maakunnassa
- Uusien asukkaiden saaminen kyliin
- Tehdyistä taustaselvityksistä (kyläsuunnitelmien analyysi) on noussut korostetusti esille kylämaisen asumisen turvaaminen, kylien kulttuuri- ja luonnonmaisemien huomioiminen sekä vapaa-ajan asumisen huomioiminen
- Kyläympäristöjen viihtyisyyden parantaminen vetovoimatekijänä
- Kylien saavutettavuuden parantaminen

- Rantarakentamisen mahdollistaminen vakituisen asumisen käyttöön.
- Vapaa-ajan asumisen lisääminen eri keinoin esim. tontteja lisäämällä, lomakyltien muodossa, tiiviinä loma-asuntoalueina, kasvattamalla rakennusoikeutta tai syventämällä rantavyöhykettä useammaksi kehäksi sekä huomioimalla 'kuivan maan' vapaa-ajan asumisen vaihtoehdot
- **Lähtökohtia Päijät-Hämeen kyläohjelma 2004 – 2008 (luonnos):** Päijät-Hämeen kyläohjelman painopisteinä ja tavoitteina on esitetty 1. Kehitetään hyviä toimintatapoja ja uutta yhteistyötä, 2. Kylässä on turvallista asua, tehdä työtä, elää ja viihtyä, 3. Kyltien palvelut säilyvät ja monipuolistuvat, 4. Uusia asukkaita tulee kylälle
- **Lähtökohdat kaupunkiseudun rakennemallityöstä:** Lahden kaupunkiseudun rakennemallityössä on esitetty kehitettävät kyläalueet sekä selostuksessa että kartalla, rakennemallityössä on tähdätty vuoteen 2040. Kyläverkoston kehittäminen kehittämismahdollisuuksiltaan tärkeimpiin kyläalueisiin tukeutuen

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:

Kaavaehdotuksessa korostetaan kehittämisenäkökulmasta kyläalueita ja tuetaan vapaa-ajan asumisen lisäämistä ja muuttumista ympärivuotiseksi niiden läheisyydessä ja soveliailla alueilla. Kaavaehdotuksessa osoitetaan maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristön ja maiseman kannalta tärkeät alueet. Osoitetaan tiiviiden lomakyltien ja loma-asumisen kehittämisalueet. Jätetään kuntien harkintaan vapaa-ajan asumisen lisääminen niillä järvillä tai alueilla, joilla ei ole maakuntakaavassa merkintöjä ("ns. valkeat alueet") järvien tai muun alueen sietokyky huomioon ottaen.

Matkailun, kulttuurin ja liikunnan toimintaympäristön parantaminen (Tavoite)

- Matkailun infrastruktuurin rakentaminen ja ylläpitäminen (toimenpidekokonaisuus),
- Ulkoilun, liikunnan ja vapaa-ajan alueiden kaavoittaminen maakunnan omien asukkaiden tarpeiden lisäksi suurelle määrälle muita (toimenpidekokonaisuus).

Perusteluja:

Luonnosvaiheesta saadun palautteen perusteella matkailun kehittäminen nousi esille erityisesti Evon alueen kehittämistarpeena luontomatkailukohteena sekä Päijänteeseen tukeutuvan matkailun kehittämisenä

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:

Kaavaehdotukseen täydennetään kuntien ja muiden toimijoiden esitysten pohjalta matkailun kehittämisen kohdealueet tilanteeseen sopivin kaavamerkinnoin.

Sosiaalisesti kestävä yhdyskuntarakenne ja asukkaan peruspalveluiden saavutettavuus (Tavoite)

- Sellaisen yhdyskuntarakenteen tavoittelemineen, jossa asukkaan välttämättömät peruspalvelut ovat saavutettavissa (toimenpidekokonaisuus),
- Sellaisen yhdyskuntarakenteen tavoittelemineen, jossa joukkoliikenne ja muut kuljetuspalvelut ovat järjestettävissä. (toimenpidekokonaisuus)
- Sellaisen asutusrakenteen tavoittelemineen, jossa myös päivittäistavarakauppa voi tarjota lähipalveluita (toimenpidekokonaisuus).

Perusteluja:

- Kuntakierroksella nousivat esiin yhteistyöalueet: Hollolan, Nastolan ja Lahden raja-alueella Pyhäntaan-Heinlammin suunnalla, Lahden ja Hollolan rajalla Miekkiön, Nostavan ja Okeroisten suunnalla, Lahden ja Orimattilan raja-alueella Renkomäen ja Pasina-Pennala suunnalla, Lahden ja Nastolan Koiskalan alueella, Heinolan ja Sysmän Pääsinniemen suunnalla, Vierumäki Heinolan ja Asikkalan raja-alueella, Kalliola-Kukkila suunnalla Lahden ja Hollolan rajalla ja lisäksi Hennan ympäristössä Orimattilassa ja Kärkölässä
- Kyläsuunnitelmien analyysissä nousi esille kyltien yhteisöllisyys ja sosiaalinen pääoma
- **Lähtökohtia Päijät-Hämeen kyläohjelmasta 2004 – 2008 (luonnos):** Päijät-Hämeen kyläohjelman painopisteinä ja tavoitteina on esitetty 1. Kehitetään hyviä toimintatapoja ja uutta yhteistyötä, 2. Kylässä on turvallista asua, tehdä työtä, elää ja viihtyä, 3. Kyltien palvelut säilyvät ja monipuolistuvat, 4. Uusia asukkaita tulee kylälle.

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:

Kaavaehdotukseen asuminen sijoitetaan kehittämisvyöhykkeille ja kyliin niin, että julkiset ja kaupalliset peruspalvelut on järjestettävissä. Tutkitaan alueet, joissa kunnat voivat hoitaa palvelut yhteistyössä.

LIIKENNEALUEIDEN OSA, Erkki Rope

Maakuntakaavan liikennealueiden tarkoitus

Liikennejärjestelmien yhteensovitus

Liikennealueiden maakuntakaavan keskeinen tarkoitus on sovittaa tie- ja rataverkko, vesitiet, satamat ja terminaalit liikennejärjestelmäksi, joka tehokkaasti, taloudellisesti ja turvallisesti välittää maakunnan henkilö- ja tavaraliikenteen ja muodostaa rungon muiden maankäytön aluevarausten sijoittamiselle.

Maakunnallinen liikennepolitiikka

Liikennealueiden maakuntakaavan tarkoitus on tukea maakunnallista liikennepolitiikkaa, jonka pitkän aikavälin tavoitteena on parantaa alueen saavutettavuutta ja maakunnan edellytyksiä toimia tavaraterminalien ja jakeluvarastojen sijoittumisalueena sekä minimoida alueen sisäistä liikennettä ja turvata joukkoliikenteen toimintaedellytykset.

Yhdyskuntarakenteen ohjaus

Liikennealueiden maakuntakaavan tarkoitus on kaksitahoinen; tukea sellaista yhdyskuntarakennetta joka ei perustu oman auton käyttöön vaan mahdollistaa palvelujen saavutettavuuden kävellen ja jalan ja joukkoliikenteen hyvän palvelutason ja erilaisten väestöryhmien ja toisaalta maakunnan aluerakenteen hajakeskitystä suosimalla seutukuntakeskuksia Heinolaa, Nastolaa, Orimattilaa, Hollolaa ja Asikkalaa maakuntakeskus Lahden vastapainoksi.

Aluevaraukset liikennehankkeille

Liikennealueiden maakuntakaavan konkreettisenä tarkoituksena on toisaalta näyttää nykyisten liikenneväylien tuleva merkitys ja toisaalta varata uusia alueita eri liikennemuotojen tulevia tarpeita varten. Liikenteen aluevaraukset muodostavat rungon, jonka kanssa vuorovaikutukseen voidaan suunnitella sitä ympäröivien alueiden maankäyttö. Valtatien 12 uusi linjaus Lahden kaupunkiseudulla osoitetaan riittäviin selvityksiin perustuen.

Elinkeinoelämän maankäyttötarpeet (työpaikka-, teollisuus- ja varastoalueet)

Kaavan tarkoitus on ohjata merkittäviä vaikutuksia omaavien ja mittavien työpaikka-, teollisuus- ja varastoalueiden sijoittumista niille parhaiten sopiville alueille.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Liikennealueita koskevat seuraavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet:

Yhdyskuntarakenteen kehittämisessä pyritään vähentämään liikennetarvetta, parantamaan liikenneturvallisuutta ja edistämään joukkoliikenteen edellytyksiä.

Alueidenkäytön suunnittelussa on varattava riittävät alueet jalankulun ja pyöräilyn verkostoja varten sekä edistettävä verkostojen jatkuvuutta.

Liikennejärjestelmiä suunnitellaan ja kehitetään kokonaisuuksina, jotka käsittävät eri liikennemuodot ja palvelevat sekä asutusta että elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Erityistä huomiota kiinnitetään liikenne- ja kuljetustarpeen vähentämiseen sekä liikenneturvallisuuden ja ympäristöystävällisten liikennemuotojen käyttöedellytysten parantamiseen.

Tarvittaviin liikenneyhteyksiin varaudutaan kehittämällä ensisijaisesti olemassa olevia pääliikenneyhteyksiä ja -verkostoja.

Alueidenkäytössä on turvattava olemassa olevien valtakunnallisesti merkittävien ratojen, maanteiden ja vesiväylien jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet sekä valtakunnallisesti merkittävien satamien ja lentoasemien sekä rajanylityspaikkojen kehittämismahdollisuudet.

Alueidenkäytön suunnittelussa on säilytettävä mahdollisuus toteuttaa Kerava – Lahti -oikorata, moottoriväylä välillä Turku – Helsinki – Vaalimaa ja muita valtakunnallisesti merkittäviä väyliä. Alueidenkäytön

suunnittelussa on lisäksi turvattava vesiliikenteen yhteysmahdollisuudet Saimaan vesistöstä Suomenlahteen.

Alueidenkäytössä on edistettävä eri liikennemuotojen yhteistyötä ja joukkoliikennettä varaamalla riittävät alueet solmupisteinä toimivien tavaraliikenneterminaalien ja henkilöliikenteen matkakeskusten toimintaa ja kehittämistä varten. Nopean liikenteen junaratayhteyksiä toteutettaessa on huolehdittava lähiliikenteen toimintaedellytysten säilymisestä.

Lentoasemien ympäristön maankäytössä tulee ottaa huomioon lentoliikenteen turvallisuuteen liittyvät tekijät, erityisesti lentoesteiden korkeusrajoitukset, sekä lentomelun aiheuttamat rajoitukset. Uusia lentoasemia suunniteltaessa ja olemassa olevia laajennettaessa tulee ottaa huomioon asutus ja muut melulle herkäät toiminnot siten, ettei valtioneuvoston antamia melutasoa ohjeita ylitetä. Alueidenkäytössä on turvattava lentoliikenteen nykyisten varalaskupaikkojen ja lennonvarmistusjärjestelmien kehittämismahdollisuudet sekä sotilasilmailun tarpeet.

Alueidenkäytössä on turvattava valtakunnallisesti merkittävien viestintäjärjestelmien tarpeet hyödyntämällä rakennelmien yhteiskäyttöä ja edistämällä maankäytön tehokkuutta. Teleliikenteen mastojen sijoittumisessa on erityistä huomiota kiinnitettävä maisemallisten arvojen säilyttämiseen.

Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)

Liikennealueita koskevat seuraavat MAST2003:n tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet:

Logistisen keskusroolin vahvistaminen (Tavoite)

- Lahden logistiikkakeskuksen kehittäminen (toimenpidekokonaisuus),
- Sijaintiyhteistyön tiivistäminen (toimenpidekokonaisuus),
- Saavutettavuuden parantaminen (toimenpidekokonaisuus).

Perusteluja

- Lahden eteläisen kehätien sijoittuminen tulee ratkaista vähintäänkin seudullisena kysymyksenä
- Maakuntakaava on juridisesti ohjaavana ainoa oikea tapa ratkaista tielinjauksen sijoittuminen
- Lahden kaupunkiseudun rakennemallityö ei ottanut kantaa Launeen ja Renkomäen linjauksen suhteen
- Lahden kaupunginvaltuusto hylkäsi 10.11.2003 kaupunginhallituksen esityksen Lahden eteläisen kehätien osayleiskaavaehdotuksesta (ns. Laune-linjaus) ja samalla kaupunginvaltuusto velvoitti selvittämään muiden vaihtoehtojen, erityisesti ns. Renkomäki-linjauksen toteuttamista.

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:

Esitetään maakuntakaavaehdotuksessa eteläisen kehätien sijoituspaikka.

- Alueiden varaaminen koko Suomea ja pohjoista Eurooppaa toimialueenaan pitävien kuljetus-, jakelu- ja varastointiyritysten sijoituspaikoiksi (toimenpidekokonaisuus).

Perusteluja:

- Kuljetus-, jakelu- ja varastointiyritysten liiketoimintaperiaatteet vaihtelevat ja sen mukaan myös toimintaan tarvittava maa-ala (terminaalialueet, tavaroiden lajittelua, varastointia ja jatkokäsittelyä sisältävät alueet)
- yritysten sijoittumispäätökset riippuvat logistisen sijainnin lisäksi monista kaavan kannalta arvaamattomista syistä (yhteiskunnalliset päätökset, työvoiman saatavuus, taloussuhdanteet jne.)
- Kevään 2004 kuntakierroksella on ehdotettu vahvistetussa seutukaavassa osoitettujen lisäksi kokonaan uusia alueita Orimattilaan Hennaan ja Pasina - Pennalaan, Hollolaan Nostavan alueelle, Heinolan ja Asikkalan raja-alueelle Vierumäellä ja Lusin risteysalueelle Heinolassa

- samaten on ehdotettu nykyisiä alueita laajennettavaksi Hollolan Kukonkoivussa, Orimattilan ja Lahden rajalla Ämmälässä Loviisan radan varressa sekä Orivillessä, Nastolan Ritomäessä ja Heinolan Kouvolan tien risteysalueella
- Lahden kaupunkiseudun rakennemallityössä logistiikkapainotteisina esitetään: Ämmälä (Lahti, Orimattila), Kujala (Lahti), Nostava (Hollola), Vierumäki ja Lusi (Heinola), Henna (Orimattila)

- Lahden kaupunkiseudun rakennemallityössä teollisuuspainotteisina esitetään: Vehkoo ja Loukkuharju (Asikkala), Vierumäki, Myllyoja, Rautsalo, Vuohkallio, Heinolan kirkonkylän T, Lusi (Heinola), Ämmälä, Kujala, Jokimaa, Ahtiala (Lahti), Villähde, radan ja VT12 varsi (Nastola), Luhtikylä, Oriville, Sampola, Pennala (Orimattila)
- Lahden kaupunkiseudun rakennemallityössä palvelupainotteisina esitetään: Renkomäki, Karisto (Lahti), VT54 ja VT12 liittymä, Miekkiö (Hollola), Vierumäki (Heinola), Luhtikylän liittymä (Orimattila), Uusikylän ja Mäkelän liittymät (Nastola)

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:

Varataan kaavaehdotukseen monipuolinen tarjonta logistiikka-, teollisuus ja varastointi- tai työpaikka-alueina tai kehittämisen kohdealueina.

TEKNISEN HUOLLON OSA, Erkki Rope

Maakuntakaavan teknisen huollon alueiden tarkoitus

Aluevaraus tekniselle huollolle

Teknisen huollon maakuntakaavan tarkoitus on osoittaa olemassa olevat ja uudet aluevaraukset teknisen huollon tarpeita varten.

Aluevaraukset perustuvat vesihuollon, energiahuollon ja jätehuollon sektoriviranomaisten tekemiin mitoitus- ja tarvelaskelmiin, vaikutusten arviointeihin ja yhteisesti valmisteltuihin sijaintisuunnitelmiin.

Pohjavesien turvaaminen

Teknisen huollon maakuntakaavan tarkoitus on turvata sekä normaalioloissa että kriisitilanteissa maakunnan nykyisten vedenottamoiden veden ja pääkaupunkiseudun noin miljoonan asukkaan raakaveden käyttökelpoisuus.

Lisäksi maakuntakaavan tarkoitus on turvata hyvälaatuisen pohjaveden saanti myös siellä missä veden hankinta toistaiseksi perustuu omiin kaivoihin.

Yhdyskuntarakenteen ohjaus

Teknisen huollon maakuntakaavan tarkoituksena on verkostojen sijainnilla ohjata yhdyskuntarakenteen kehitystä. Yhteiskunnan raskaat teknisen huollon perusinvestoinnit tarjoavat elinkeinoelämälle tarpeellisen infrastruktuurin, jonka läheisyydestä etsitään sijaintietua ja tulevaisuuden kasvuedellytyksiä. Teknisen huollon palvelut muodostavat haja-asutusalueilla edullisuusvyöhykkeitä jotka tukevat kylä- ja rakenteen kehitystä.

Teknisen huollon ja erityistoimintojen alueet ohjaavat myös asutuksen sijoittumista, koska ne ovat vaara- ja häiriötekijöitä ja ne tuovat rajoituksia ja esteitä muulle maankäytölle.

Maa-ainesten ottamisalueet ja turvetuotantoalueet osoitetaan kulutuskysyntää ja ympäristövaikutuksia koskeviin arviointeihin perustuen.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Teknistä huoltoa koskevat seuraavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet:

Maakuntakaavoituksessa on osoitettava jätteenkäsittelylaitoksille alueet siten, että pääosin kaikki syntävä jäte voidaan hyödyntää tai käsitellä valtakunnallisesti tai alueellisesti tarkoituksenmukaisesti.

Alueidenkäytössä turvataan energiahuollon valtakunnalliset tarpeet ja edistetään uusiutuvien energialähteiden hyödyntämismahdollisuuksia.

Maakuntakaavoituksessa on osoitettava ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävät voimajohtojen linjaukset siten, että niiden toteuttamismahdollisuudet säilyvät. Suunnittelussa on otettava huomioon sekä tarpeelliset uudet linjaukset että vanhojen verkostojen parantamisten ja laajentamisten tarpeet. Voimajohtolinjauksissa on ensisijaisesti hyödynnettävä olemassa olevia johtokäytäviä.

Maakuntakaavoituksessa on rannikko- ja tunturialueilla osoitettava tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet. Tuulivoimalat on sijoitettava ensisijaisesti keskitetyksi useamman voimalan yksiköihin.

Alueidenkäytössä on varmistettava ydinvoimaloiden edellyttämät suojavyöhykkeet sekä varauduttava ydinjätteen loppusijoitukseen.

Maakuntakaavoituksessa on varauduttava kaukokuljettamiseen tarvittaviin maakaasu- ja öljyputkien linjauksiin Venäjältä siten, että niiden toteuttamismahdollisuudet turvataan.

Edellä mainittuja yhteys- ja energiaverkostoja koskevassa alueidenkäytössä ja alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ympäröivä maankäyttö ja lähiympäristö, erityisesti asutus, arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet ja -alueet sekä maiseman erityispiirteet.

Alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava terveellisen ja hyvälaatuisen veden riittävä saanti ja se, että taajamien alueelliset vesihuoltoratkaisut voidaan toteuttaa. Lisäksi alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon jätevesihaittojen ehkäisy.

Maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon käyttökelpoiset kiviainesvarat sekä niiden kulutus ja kulutustarve pitkällä aikavälillä. Kiviainesten ottoon osoitettavien alueiden on perustuttava arviointiin, jossa selvitetään alueiden luonto- ja maisema-arvot sekä toisaalta soveltuvuus vesi- ja kiviaineshuoltoon.

Alueidenkäytössä on otettava huomioon pohja- ja pintavesien suojelutarve ja käyttötarpeet. Pohjavesien pilaantumis- ja muuttamisriskejä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle niistä pohjavesialueista, jotka ovat vedenhankinnan kannalta tärkeitä ja soveltuvat vedenhankintaan.

Maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon turvetuotantoon soveltuvat suot ja sovitettava yhteen tuotanto- ja suojelutarpeet. Turpeenottoalueiksi varataan ensisijaisesti jo ojitettuja soita. Turpeenoton vaikutuksia on tarkasteltava valuma-alueittain ja otettava huomioon erityisesti suoluonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja muiden ympäristönäkökohtien sekä taloudellisuuden asettamat vaatimukset.

Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)

Teknistä huoltoa koskevat seuraavat MAST2003:n tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet:

Veteen perustuvan yritystoiminnan kehittäminen ja sen toimintaedellytysten turvaaminen (Tavoite)

- Vesiympäristön tilasta huolehtiminen (toimenpidekokonaisuus)
- Veteen toimintansa perustavan yritystoiminnan kehittäminen (toimenpidekokonaisuus)

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:

Kaavaehdotukseen tarkistetaan erityisesti merkittävien pohjavesialueiden maankäyttö.

VIRKISTYSALUEIDEN OSA, Mirja Karila-Reponen

Maakuntakaavan virkistysalueiden tarkoitus

Virkistysalueet ja ulkoilureitit

Maakuntakaavan virkistysalueiden keskeinen tarkoitus on turvata luonnonalueiden säilyminen maakunnan asukkaiden virkistyskäytössä sekä turvata ulkoilu- ja retkeily-yhteydet taajamista virkistykseen ja esittää muutoinkin maakunnalliset ulkoilun yhteystarpeet sekä reitistöjen karkea suuntautuminen.

Lisäksi maakuntakaavan virkistysalueiden tarkoituksena on kanavoida jokamiehen oikeudella tapahtuvaa luonnossa liikkumista järjestetyille virkistysalueille. Sama tarkoitus on maaseutukaavassa esitettävillä ulkoilukäyttöön tarkoitetuilla alueilla.

Retkeily ja matkailu

Maakuntakaavan virkistysalueiden tarkoituksena on koota maakunnalliseksi kokonaisuudeksi kuntien perustamat ja ylläpitämät paikalliset reitistöt liittämällä ne toisiinsa vielä puuttuvilla yhteyksillä.

Tarkoitus on, että virkistys-, matkailu-, loma-asutus- ja maa- ja metsätalousalueista syntyy yhdessä ulkoilu- ja vesiretkeilyreitistöjen kanssa maakunnallinen kokonaisuus, joka palvelee asukkaiden vapaa-ajanviettoa, tarjoaa vierailijoille retkeilymahdollisuuksia ja tukee matkailupalveluiden kehittämistä.

Luonnon monimuotoisuus

Maakuntakaavan virkistysalueiden tavoitteena on myös tukea luonnon monimuotoisuuden säilymistä erilaisin aluevarauksin.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Virkistysalueita koskevat seuraavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet:

Alueidenkäytöllä edistetään luonnonvarojen kestävästä hyödyntämisestä siten, että turvataan luonnonvarojen saatavuus myös tuleville sukupolville. Alueidenkäytössä ja sen suunnittelussa otetaan huomioon luonnonvarojen sijainti ja hyödyntämismahdollisuudet.

Maakuntakaavoituksessa on luotava alueidenkäytölliset edellytykset ylikunnallisesti merkittävien virkistyskäytön reitistöjen ja verkostojen muodostamiselle. Maakuntakaavoituksella ja yleiskaavoituksella on luotava alueidenkäytölliset edellytykset seudullisten virkistysalueiden muodostamiselle erityisesti Etelä-Suomessa ja suurilla kaupunkiseuduilla.

Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)

Virkistysalueita koskevat seuraavat MAST2003:n tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet:

Matkailun, kulttuurin ja liikunnan toimintaympäristön parantaminen (Tavoite)

- Matkailun infrastruktuurin rakentaminen ja ylläpitäminen (toimenpidekokonaisuus),
- Ulkoilun, liikunnan ja vapaa-ajan alueiden kaavoittaminen maakunnan omien asukkaiden tarpeiden lisäksi suurelle määrälle muita (toimenpidekokonaisuus).

Perusteluja:

Tällä kaavakierroksella ei ole tarkoitus avata virkistysalueiden osakaavaa, vaan tehdään viranomais-ten kanssa käytyjen keskustelujen ja luonnosvaiheesta saadun palautteen perusteella tarkistukset ja päivitykset

Luonnosvaiheesta saadun palautteen perusteella matkailun kehittäminen nousi esille erityisesti Evon alueen kehittämistarpeena luontomatkailukohteena sekä Päijänteeseen tukeutuvan matkailun kehittämisenä.

Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:

Kaavaehdotukseen täydennetään kuntien ja muiden toimijoiden esitysten pohjalta matkailun kehittämisen kohdealueet ja yhteystarpeet tilanteeseen sopivin merkinnöin.

SUOJELUALUEIDEN OSA, Mirja Karila-Reponen

Maakuntakaavan suojelualueiden tarkoitus

Luonnon monimuotoisuus

Maakuntakaavan suojelualueiden tarkoitus on turvata ekosysteemien ja eliöstöjen säilyminen varaa-
malla niille alueita. Luonnon monimuotoisuutta turvataan muodostamalla tiukemmin suojelluista luon-
nonpuistoista, kansallispuistoista ja suojelualueista sekä lievemmin määräyksin suojelluista suojelu-
alueiden verkosto.

Valtakunnalliset ohjelmat

Maakuntakaavan suojelualueiden tarkoituksena on yhteen sovittaa valtakunnallisten suojeluohjelmien
alueet maakunnan muuhun maankäyttöön. Lisäksi kaavassa osoitetaan maakunnallisesti kaikkein
merkittävimmät alueet.

Kansainväliset velvoitteet

Maakuntakaavan suojelualueiden tarkoituksena on edistää Päijät-Hämeen maakunnan osalta niiden
kansainvälisten sopimusten täyttämistä, joihin Suomi on Yhdistyneiden kansakuntien ja Euroopan
unionin puitteissa sitoutunut.

Valtakunnalliset suojeluohjelmat toteuttavat jo osaltaan Euroopan unionin ympäristötavoitteita, jotka
velvoittavat myös Suomea perustamaan osansa yhtenäiseen, Euroopan kattavaan Natura 2000 luon-
nonsuojelualueiden verkostoon. Maakuntakaavan suojelualueissa esitetään nykyinen Natura-verkosto.

Perustetut suojelualueet ja kohteet

Maakuntakaavan suojelualueiden tarkoituksena on turvata luonnonsuojelu- ja muinaismuistolain pe-
rusteella jo suojeltujen kohteiden säilyminen esittämällä ne kaavassa tavanomaisilla merkinnöillä.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Suojelualueita koskevat seuraavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet:

Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen maa- ja kallioperän soveltuvuus suunni-
teltuun käyttöön. Pilaantuneen maa-alueen puhdistustarve on selvitettävä ennen ryhtymistä kaavan to-
teuttamistoimiin.

Elinympäristön viihtyisyyttä edistetään kiinnittämällä huomiota rakennetun ympäristön ajalliseen ker-
roksellisuuteen sekä korkeatasoisiin, alueiden omaleimaisuutta vahvistaviin, maisemakuvaan sopeu-
tuviin ja mittakaavaltaan ihmisläheisiin rakennettuihin ympäristöihin. Taajamia kehitettäessä viheralu-
eita hyödynnetään siten, että niistä muodostuu yhtenäisiä kokonaisuuksia.

Alueidenkäytöllä edistetään kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueelli-
sesti vaihtelevan luonteen säilymistä.

Alueidenkäytöllä edistetään elottoman ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden
monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden välillä edistetään
mahdollisuuksien mukaan.

Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuri- ja luonnonperinnön ar-
vot säilyvät. Alueidenkäytössä on otettava huomioon kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevat kansainvä-
listen sopimusten velvoitteet sekä valtioneuvoston päätökset. Lisäksi viranomaisten laatimat valtakun-
nalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina. Maakuntakaavoituk-
sessa on osoitettava valtakunnallisesti merkittävät maisema- ja kulttuuriperintöalueet ja -kohteet. Val-
takunnallisesti arvokkailla kohteilla ja alueilla on alueidenkäytön sovelluttava niiden historialliseen ke-
hitykseen.

Näillä tarkoitetaan kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevia viranomaisten laatimia valtakunnallisia inventointeja, jotka perustuvat riittävän laaja-alaiseen valmisteluun. Tätä päätöstä tehtäessä ovat olemassa seuraavat inventoinnit:

- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, mietintö 66/1992)
- Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuurihistorialliset ympäristöt (Museovirasto, rakennushistorianosasto, julkaisu 16, 1993) ja
- Valtakunnallisesti merkittävät esihistorialliset suojelualuekokonaisuudet (Sisäasianministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto, tiedotuksia 3/1983).

Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet. Alueidenkäyttöä on ohjattava siten, ettei näitä aluekokonaisuuksia tarpeettomasti pirstota.

Maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon vesi- ja rantaluonnon suojelun tai virkistyskäytön kannalta erityistä suojelua vaativat vesistöt.

Päijät-Hämeen maakuntasuunnitelma (MAST 2003)

Suojelualueita koskevat seuraavat MAST2003:n tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet:

Ympäristön tuottokyvyn turvaaminen sekä luonnosta peräisin olevien tuotteiden kehittäminen ja valmistus (Tavoite)

- Maakunnan kehitystä hyödyttävän luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja lisääminen (toimenpidekokonaisuus)

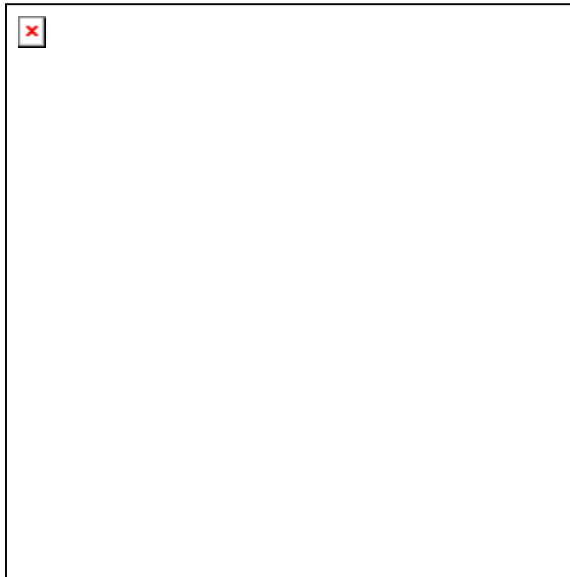
Perustelut:
- Tällä kaavakierroksella ei ole tarkoitus avata suojelualueiden osakaavaa, vaan tehdään viranomaisten kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella tarkistukset ja päivitykset
Maakuntahallituksen esitys maakuntakaavan tavoitteeksi:
Esitetään nykyiset täydennetyt Natura-alueet ja valtakunnallisten suojeluohjelmien kohteet sekä päivitetään maakunnalliset kohteet tehtyjen selvitysten perusteella.

PÄIJÄT-HÄMEEN MAANKÄYTÖN NYKYTILA

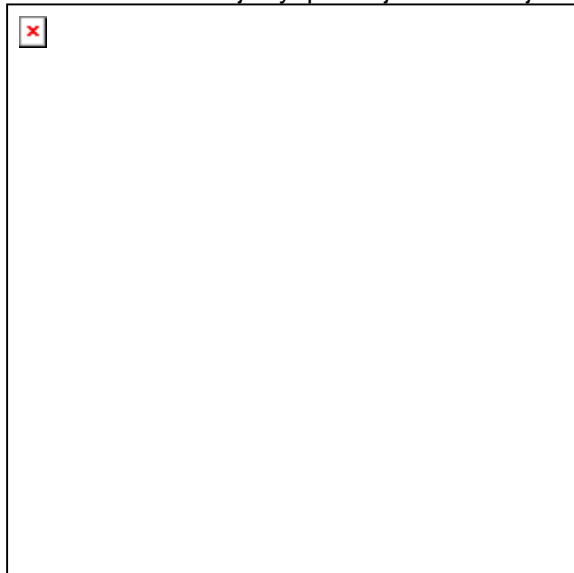
ETELÄ-SUOMEN ALUERAKENNE 2030

Etelä-Suomen seitsemän maakunnan muodostama Etelä-Suomen Maakuntien Liittouma valmistelee yhteistä tulevaisuudenkuvaa Etelä-Suomen aluerakenteesta vuonna 2030. Tavoitteena on maakuntien erityispiirteisiin perustuva, alueellisesti kestävä sekä yhdyskuntarakenteeltaan ehyt Etelä-Suomi. Yhteistyön avulla pyritään välttämään alueellisten kehityserojen kasvaminen ja niistä aiheutuvat yhä suuremmat kustannukset. Yhteisen näkemyksen työstäminen on merkittävä saavutus alueelta, joka on kokonaisuutena maan kehityksen kärjessä ja samalla sisäisesti hyvin erilainen.

Työn ensimmäinen vaihe kattaa toiminnallisen aluerakenteen ja se on hyväksytty

3.4.2003. Liitteessä 1 on esitetty kartalla Etelä-Suomen liittouman toiminnallinen aluerakenne. Seuraava, hyväksytty 8.6.2004 vaihe kuvaa väestön ja työpaikkojen määriä ja sijoittumista ja ne on esitetty liitteessä 2.

Lopuksi vuonna 2004 keskitytään tarkemmin asumiseen sekä määritellään uudelleen Etelä-Suomen infrastruktuurin kärkihankkeet.

MAAKUNTASTRATEGIA 2003

Maakuntasuunnitelman tehtävää hoitaa tällä kaavakierroksella maakuntastrategia 2003, jonka maakuntavaltuusto hyväksyi 2.12.2003. Vuonna 2001 hyväksyttyä maakuntastrategiaa laajennettiin alue- ja yhdyskuntarakennetta koskevilla osilla.

Lisäysehdotukset ovat syntyneet päivittämällä edellisen seutukaavatyön strategiset ydinkysymykset maakuntastrategiatyössä esiin nousseilla uusilla maa- ja kaavoituspoliittisilla linjauksilla. Niihin on kiteytetty maakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämiseen liittyvät suuret periaatteet. Ehdotetut maakuntastrategian lisäykset ovat seuraavaa maakuntakaavatyötä ohjaavia strategisia tavoitteita.

LAHDEN KAUPUNKISEUDUN RAKENNEMALLIEHDOTUS

Lahden kaupunkiseudun rakennemalli on kuntien vapaaehtoisesti laatima maankäytön yleisiä periaatteita koskeva suunnitelma, joka toimii maakuntakaavoituksen ja kuntakaavoituksen pohjana. Rakennemallia ei laadita maankäyttö- ja rakennuslain mukaisena kaavana, mutta se sisältyy maakuntakaavan Päijät-Hämeen maakuntakaavan asiakirja-aineistoon. Rakennemalliin hyväksyy Lahden kaupunkiseudun seutuvaltuusto, lukuun ottamatta Heinolan kaupunkia, joka seutuhallinnon ulkopuolella olevana tekee rakennemallista osaltaan itsenäiset päätökset. Rakennemallia koskeva esite on liitteenä 16.

SEUTUKAAVAN TOTEUTUMISTILANNE JA MAAKUNNAN MAANKÄYTÖN NYKYTILA

Ympäristöministeriö vahvisti seutukaavan 8.2.1999 ja kumosi samassa yhteydessä kolme aikaisempaa osaseutukaavaa. Ministeriö jätti vahvistamatta Lahden eteläistä ohitustietä koskevan kohdan, jossa vanhan kaavan tievaraus jäi voimaan. Puutteellisilta osin Natura-alueiden osalta kaavaan jäi "aukot".

Ympäristöministeriön tekemästä vahvistuspäätöksestä tehtiin kolme valitusta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitukset koskivat Heinolan kaupungin Ruotsalaisen ja Konniveden alueen saaria, Päijänteiden kansallispuiston aluevarauksia. Korkein hallinto-oikeus katsoi 15.10.2001 antamassaan päätöksessä, ettei ollut syytä valituksenalaisilta osilta muuttaa ympäristöministeriön päätöksen lopputulosta, joka siis jäi pysyväksi.

Päijät-Hämeen 8.2.1999 vahvistetun seutukaavan ajantasaisuutta ja muutostarpeita on arvioitu liiton toimistossa ja kysymällä kuntien ja alueviranomaisten kantaa asiasta 4.12.2001 päivätyllä lausuntopyynnöllä. Lausuntopyyntö ja muistio seutukaavan muutostarpeista ja päivityksestä maakuntakaavaksi esiteltiin maakuntavaltuustolle 3.12.2001 pidetyssä kokouksessa.

Kaikkien kuntien lausunnot saatiin ja kunnat pitivät maakuntakaavatyön käynnistämistä tarpeellisena. Ratahallintokeskus, Järvi-Suomen merenkulkupiiri ja Hämeen rykmentti eivät nähneet omasta näkökulmastaan välitöntä kiirettä maakuntakaavoituksen käynnistämiseksi. Muiden alueviranomaisten ja Lahden Seudun Yrityskeskus Oy:n mielestä maakuntakaavoitukseen ryhtyminen on aiheellista.

Kuntien lausunnoissa korostui kaupunkiseutujen vastaanottokyvyn tarkistaminen Kerava - Lahti oikoradan mukanaan tuomien kasvumahdollisuuksien takia. Lausunnot sisälsivät yksityiskohtaisia muutostarpeita, joita jo nykyinen kehitys edellyttää asumisen ja elinkeinoelämän tarpeisiin mm. Heinolan Vierumäellä, Hollolassa ja Orimattilan Pennalan suunnalla. Maaseudun elinvoimaisuus kyläkeskusten ja loma-asutuksen näkökulmasta nostettiin myös esiin. Kaupunkiseutujen ja maaseudun kylien kehittäminen rinnakkain näyttäisi parhaiten edistävän valtuuston 18.6.2001 hyväksymän maakuntastrategian tavoitteiden toteuttamista maakuntakaavalla.

Väestö- ja työpaikkatilanne, suunnitteluinsinööri Mari Lång-Kauppi

SEUTUKAAVAN TOTEUTUMISTILANNE

Päijät-Hämeen seutukaavan yhteydessä liiton valtuusto päätti seutukaavassa käytettävistä keskuksista ja niiden vaikutusalueiden väestö- ja työpaikkamitoitusluvusta. Mitoitusluvut laadittiin 40 vuoden ajanjaksolle, lähtövuoden ollessa 1990 ja tavoitevuoden 2030. Koska seutukaavan vuoden 1990 lähtötilanteen luvut poikkeavat joissakin tapauksissa Tilastokeskuksen vastaavista, on mitoitusluvut laskettu uudelleen vuoden 1990 osalta tietojen saamiseksi vertailukelpoisiksi.

Liitteessä 3 esitetään väestön osalta liiton valtuuston hyväksymät mitoitusluvut Päijät-Hämeen seutukaavalle ja poikkileikkaustilanne vuonna 2000 lähivaikutusalueittain. Liite 4 sisältää vastaavat tiedot työpaikoista poikkileikkausvuodelta 1998.

VÄESTÖ

Päijät-Hämeen väestömäärä vuoden 1990 lopussa oli 197012 ja vuonna 2000 197378 henkeä. Tarkasteluajanjaksolla lisäystä tuli 0,2% eli 366 henkeä. Suhteessa seutukaavan tavoitevuoteen 2030, on kunnittainen väestökehitys 1990-2000 välisenä aikana ollut pääsääntöisesti asetetun mitoitusavoitteen vastaista. Tarkastelujaksolla väestömäärä nousi ainoastaan Lahdessa (+4,1%) ja Hollolassa (+2,3%), muissa Päijät-Hämeen kunnissa väestömäärän kehitys on ollut taantuvaa. Eniten väestöään menettivät Hartola (-11,8%), Padasjoki (-11,8%), ja Sysmä (-11,1%).

Lähivaikutusalueittainen tarkastelu osoittaa, että vuosien 1990-2000 välisenä aikana väestömäärä kasvoi suhteellisesti eniten Lahden keskusta-alueella (+32,5%), Ahtialassa (+15,9%) ja Karistossa (+15,7%), Hollolan Heinlammilla (+14,3%), Kirkonkylä-Pyhäniemessä (+10,6%) ja Kukkila-Kalliolassa (+10,2%) sekä Kärkölen kirkonkylässä (+10,2%). Suurimmat suhteelliset väestöpoistumat tapahtuivat Hartolan Vuorenkylässä (-21,2%), Koitissa (-20,1%) ja Pohjolassa (-18,5%) sekä Padasjoen Arrakoskella (-20,6%) ja Sysmän Särkilahti-Liikolassa (-18,4%).

TYÖPAIKAT

Työpaikkoja oli Päijät-Hämeessä vuoden 1990 lopulla 90370 ja vuonna 1998 77791. 1990-luvun alun lama näkyy Päijät-Hämeen työpaikkamäärissä ja muutoksissa. Kahdeksan vuoden tarkastelujaksolla Päijät-Hämeen työpaikoista väheni 13,9% eli 12579 työpaikkaa. Kunnista ainoastaan Kärkölässä työpaikkojen määrä on tarkasteluajanjaksolla noussut 2,5% eli 52 työpaikkaa. Suurimmat kunnittaiset työpaikkojen menetykset tapahtuivat Artjärvellä (-29,6%), Hämeenkoskella (-28,2%), Hartolassa (23,1%), Padasjoella (-25,4%) sekä Sysmässä (-27,9%).

Vuosien 1990-1998 välisenä aikana eniten työpaikkojen suhteellista määrää kasvattaneet lähivaikutusalueet olivat Orimattilan Pakaa 42 työpaikkaa (+37,5%), Heinolan eteläinen alue 278 työpaikkaa (+28,3%), Hollolan Kirkonkylä-Pyhäniemi 57 työpaikkaa (+20,9%) ja Nastolan Villähde 158 työpaikkaa (20,7%). Noin puolet alueensa työpaikoista menettivät Asikkalan kirkonkylä (-55,7%), josta poistui 59 työpaikkaa, Hollolan Heinlammi menetti 26 työpaikkaa (-51%), Nastolan Uusikylä 169 (-49%) ja Heinolan Lusi 109 työpaikkaa (-48,7%).

MAAKUNNAN NYKYTILA

Päijät-Hämeen maakuntakaavatyötä varten kuntia pyydettiin tarkistamaan Päijät-Hämeen seutukaavassa käytetyt lähivaikutusalueet ja tekemään niihin tarvittavat muutokset. Lähivaikutusalue tarkoittaa pienintä Päijät-Hämeen maakuntakaavatyössä käytettävää toiminnallista aluejakoa. Lähivaikutusalueella asuvan väestön ajatellaan hakevan päivittäiset peruspalvelut lähivaikutusalueella sijaitsevasta lähi-, kylä-, ala-, tms. keskuksista. Maaseutualueilla lähivaikutusalueeseen voi kuulua useampia kyliä, jotka muodostavat keskuskylän ympärille kylien verkoston. Tarkistuksen perusteella tehdyt lähivaikutusalueiden muutokset näkyvät liitteessä 5.

Maakunnan kehitystä ja nykytilannetta väestön ja työpaikkojen osalta kuvataan maakuntakaavassa käytettävien uusien lähivaikutusalueiden pohjalta tehdyn tarkastelun perusteella. Tarkastelu on tehty Suomen ympäristökeskuksen yhdyskuntarakenteen seuranta-järjestelmän (YKR) tietojen avulla. Tämän osan valmisteluun on osallistunut harjoittelija Jaana Martikainen.

VÄESTÖ

Päijät-Hämeessä asui vuoden 2002 lopussa 198088 asukasta. Väkiluku kasvoi vuodesta 1990 noin tuhannella hengellä. 1990-luvun puolivälistä alkaen väestön määrä laski, mutta

vuonna 2000 väkiluku kääntyi jälleen nousuun. Alueen väestöstä noin puolet asuu Lahden kaupungin alueella, jonka väkiluku kasvoi tarkasteluajanjaksolla 1990-2002 eniten maakunnassa eli 4817 hengellä. Väestö kasvoi myös Hollolassa (612 asukkaalla) ja Orimattilassa (214). Muiden Päijät-Hämeen kuntien osalta väestökehitys oli negatiivista. Eniten väestö on vähentynyt Heinolassa (1315 hengellä), Sysmässä (747) sekä Padasjoella (654).

Lähivaikutusalueittaisessa tarkastelussa huomataan, että väestö on kasvanut vuosina 1990-2002 eniten eli 4884 hengellä (+35,4%) Lahden keskustassa. Väestö kasvoi voimakkaasti myös Ahtialassa (1 397), Launeella (1 336), Orimattilan keskustassa (497) ja Kukkila-Kalliolassa (351). Suhteellisesti merkittävää kasvu oli Heinlammilla (+32,7 %) ja Pyhäniemellä (+19,4 %). Samana ajanjaksona väestö puolestaan väheni Heinolan keskustassa 944 asukkaalla, Kärpäsessä 865:lla, Kivimaa-Kiveriö-Joutjärvi –alueella 768:lla sekä Sysmän ja Nastolan kuntakeskuksissa molemmissa 449 asukkaalla. Suhteellisesti suurimmat väestömenetykset koettiin maakunnan pohjoisimmilla alueilla, kuten Arrakoskella (-27,3 %), Koitissa (-25,0 %), Särkilahti-Liikolassa (-21,1 %), Vuorenkylässä (-20,8 %), Pohjolassa (-19,9 %) sekä Auttoisilla (18,9 %). Näillä alueilla yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä nousi, poikkeuksena Hartolan Koitti, jossa eläkeikäisten määrä on vähentynyt parilla prosentilla vuodesta 1990. Sysmän ja Padasjoen alueilla yli 65-vuotiaiden osuus on yli neljännes alueen väestöstä, Auttoisilla ikäluokan osuus on noussut viidenneksestä melkein kolmasosaan alueen asukkaista. Myös Artjärvellä ikäluokan osuus on kasvanut lähes neljäsosaan kunnan 1 562:sta asukkaasta.

Päijät-Hämeen väestöstä vuonna 2002 alle 14-vuotiaita oli noin 17 %, 15-64-vuotiaita 66 % ja yli 65-vuotiaita kouluikäisten tavoin 17 %. Vanhimman ikäluokan osuus nousi noin neljä prosenttia vuodesta 1990 ja vastaavasti lasten ja työikäisten osuudet laskivat parilla prosentilla. Esimerkiksi Kärkölässä kouluikäisten osuus kunnassa laski 20 %:sta 18 %:iin ja yli 65-vuotiaiden osuus kasvoi kahdella prosentilla 16 %:iin. Useilla lähivaikutusalueilla ikäjakauma vastaa maakunnan keskiarvoa, kuten esimerkiksi Asikkalan kirkonkylällä ja Lahden Jalkarannassa, mutta osuuksista erottuu myös vaihtelua. Heinolan ja Lahden keskusta-alueilla on keskiarvoa vähemmän lapsia, kun taas Ahtialassa sekä Hollolan Nostavalla ja Kukkila-Kalliolassa alle 14-vuotiaita on noin neljännes alueen asukkaista. Sysmässä Karilanmaalla ja Onkiniemessä väestö kasvoi vertailuvuosien aikana parilla prosentilla ja samalla alle 14-vuotiaiden osuus nousi vajaasta kymmenestä prosentista yli 16 %:iin.

Työikäisten osuus laski suuressa osassa Päijät-Hämettä. Vuonna 1990 työikäisten osuus oli alle 60 % vain Nastolan Ruuhijärvellä, kun vuoteen 2002 mennessä Hartolassa, Kärkölässä Padasjoella sekä Sysmässä oli alueita, joilla 15-64-vuotiaiden osuus laski alle 60 %:iin. Ruuhijärvellä sen sijaan työikäisten osuus nousi kymmenellä prosentilla. Alueita, joilla työikäisten määrä ylittää 70 % on Päijät-Hämeessä enää kolme. Vuoden 1990 kymmenestä alueesta ovat jäljellä vain Vierumäki ja Kärpänen. Uutena alueena joukkoon nousi Urajärvi, jossa työikäisten osuus kasvoi lähes kymmenellä prosentilla 72,6 %:iin. Väestön kehitystä ja nykytilaa kuvataan karttaesityksinä liitteissä 6, 7 ja 8.

TYÖPAIKAT

Vuosina 1990-2000 Päijät-Hämeen työpaikat vähenivät miltei 9 500:lla, vuonna 2000 työpaikkoja oli 80 882. Työpaikoista hieman yli puolet oli Lahdessa ja noin kymmenen prosenttia Heinolassa. Tarkasteltavan ajanjakson aikana Kärkölä oli Päijät-Hämeen kunnista ainoa, jossa työpaikkojen määrä kasvoi (7,9 % / 165 työpaikkaa). Eniten työpaikkojen määrä väheni Lahdessa (4 220 työpaikalla), Heinolassa (1 895) ja Nastolassa (895).

Lähivaikutusalueittain tarkasteltuna työpaikat lisääntyivät eniten Launeella (1162), Ahtialassa (453), Järvelässä (325), Villähteellä (295) sekä Orimattilan keskustassa (289). Suhteellisesti merkittävää kasvua oli lisäksi Pyhäntaka-Seestassa (+59,1 %), Pennalassa (+41,2 %), Kolava-Kujalassa (+38,6 %) ja Villähteellä (+38,6 %). Eniten työpaikkoja puolestaan menetettiin Lahden keskustassa (3995 työpaikkaa), Heinolan keskustassa (1413), Kivimaa-Kiveriö-Joutjärvellä (885) sekä Nastolan kuntakeskuksessa (842). Suhteelliset menetykset olivat huomattavimmat Koitissa, Asikkalan kirkonkylällä, Uusikylässä, Särkilahti-Liikolassa, Kalkkisissa sekä Auttoisilla, joissa kaikissa menetettiin yli 40 % vuo-

den 1990 työpaikoista. Kymmenen vuoden tarkastelujakson aikana suurimmalla osalla lähivaikutusalueista työpaikkakehitys oli negatiivista.

Työpaikkojen määrä laskee erittäin rajusti maakunnassa 1990-luvun alkupuolella, mutta koko ajanjakso ei kuitenkaan ollut laskusuuntainen. Vuonna 1995 työpaikkoja oli Päijät-Hämeessä vain 71730. Jalostuksen työpaikat vähenivät melkein puolella, alkutuotannon lähes kolmanneksella ja palvelujen työpaikat reilulla kymmenellä prosentilla. 1990-luvun loppupuoli paransi tilannetta maakunnassa, mutta työpaikkojen lisäys ei riittänyt palauttamaan työpaikkojen määrää lamaa edeltäneelle tasolle.

Alkutuotantoon lasketaan kuuluvaksi maa- ja metsätalouden lisäksi myös kalastuksen ja kaivuun työpaikat. Alkutuotannon työpaikkojen määrä on laskenut kymmenen vuoden aikana lähes puolella. Vuoden 1990 reilusta 6 000 työpaikasta oli vuonna 2000 jäljellä noin 3 500, joista suurin osa oli Orimattilassa (574), Hollolassa (475), Asikkalassa (439) sekä Sysmässä (431). Orimattilassa alkutuotantovaltaisia alueita ovat Pakaa (66,0 % työpaikoista), Kuivanto (65,0 %), Heinämaa (64,8 %) ja Mallusjärvi (49,5 %) sekä Hollolassa Länsi-Hollola (51,0 %) ja Tennilä (50,0 %). Asikkalassa ja Sysmässä alkutuotanto muodostaa suurimman osan työpaikoista kaikilla muilla alueilla paitsi kuntakeskuksissa. Sysmässä alkutuotannon osuus on Karilanmaalla, Nuoramoisissa ja Särkilahti-Liikolassa jopa yli 80 % työpaikoista. Työpaikkoja näillä alueilla on tosin vähän: Karilanmaalla 43 ja kummallakin muulla 106. Myös Artjärvellä alkutuotanto muodostaa suurimman osan työpaikoista, vaikka sen osuus onkin laskenut 61,1 %:sta 41,9 %:iin. Nämä muodostivat Päijät-Hämeen työpaikoista 4,6 % vuonna 2000. Osuus laskee kymmenen vuoden aikana lähes kolme prosenttia, 35,2 %:iin maakunnan työpaikoista. Palvelun alan työpaikat ovat puolestaan nostaneet osuuttaan seitsemällä prosentilla ja vuonna 2000 reilusti yli puolet työpaikoista (58,6 %) oli palvelujen alalla.

Jalostusalan työpaikkoja ovat teollisuuden, teknisen huollon ja rakentamisen työpaikat. 1990-luvun alkupuolella jalostuksen työpaikkoja menetettiin Päijät-Hämeessä yli 10000. Näistä työpaikoista yli 6000 menetettiin Lahdesta. Kärpäsessä jalostuksen osuus putosi lähes tuhannen työpaikan menettämisen myötä 40,2 %:sta 28,7 %:iin, eikä tilanne juurikaan muuttunut vuoteen 2000 mennessä. Lahden keskustan alueelta menetettiin hieman yli 2000 jalostuksen työpaikkaa ja alueen työpaikoista menetettiin yhteensä lähes neljännes. Uusikylä menetti myös huomattavasti jalostuksen työpaikkoja. Vuonna 1990 alan työpaikkoja oli 117 ja viiden vuoden kuluessa työpaikkoja oli jäljellä enää 36.

Toisin kuin alkutuotannon osalta, jalostuksen työpaikat ovat lisääntyneet 1990-luvun loppulla. Pyhäntaka-Seestassa jalostuksen työpaikkoja tuli tarkastelujakson aikana 60 lisää ja alan osuus kasvoi 23,7 %:sta 55,4 %:iin. Jalostuksen osuutta alueella nosti myös alkutuotannon työpaikkojen väheneminen. Myös Vierumäellä jalostuksen työpaikat ovat lisääntyneet ja alalla on 80,1 % alueen työpaikoista. Heinolan eteläosissa jalostuksen osuus työpaikoista on muutenkin keskimääräistä korkeampi ja Heinolassa on Lahden jälkeen eniten jalostuksen työpaikkoja. Maakunnan keskiarvoa enemmän jalostuksen työpaikkoja on Hollolan ja Lahden eteläosissa sekä Nastolan kuntakeskuksessa ja Villähdeellä.

Päijät-Hämeen työpaikoista suurin osa on ollut koko tarkastelujakson ajan palveluissa. Vuonna 2000 työpaikoista 47384 oli palveluissa. Alaan kuuluvat työpaikat löytyvät kaupan, majoituksen ja ravitsemuksen alalta, rahoitus- ja liike-elämän palveluista, julkisen hallinnon, koulutuksen, terveys- ja sosiaalitoimen sekä muiden yhteiskunnan alojen työpaikoista sekä liikenteen, työnantajatyöpaikkojen ja kansainvälisten järjestöjen parista. Suurimman osan palvelujen työpaikoista muodostavat terveys- ja sosiaalitoimen sekä kaupan työpaikat, joita oli vuonna 2000 yhteensä hieman yli 20000. Päijät-Hämeen palvelun alan työpaikoista yli 60 % on Lahdessa. 1990-luvun alkupuolella palvelut menettivät työpaikoista 12,6 %, mutta vuoteen 2000 mennessä työpaikkojen määrä nousi yli vuoden 1990 tason. Palvelut ovat keskittyneet kuntakeskuksiin ja näillä alueilla palvelujen osuus on usein noin puolet alueen työpaikoista, Lahden keskustassa jopa 87,3 % työpaikoista, vaikka palvelualan työpaikkojen määrä vähentyikin. Lahdessa muillakin alueilla palvelujen osuus on huomattavan korkea. Mikkulassa palvelujen osuus työpaikoista on lähes 90 %,

Jalkarannassa 83,7 % ja Kärpäsessäkin 70,5 %. Vastaavasti maakunnasta löytyy myös alueita, joilla palvelujen osuus on alle kymmenen prosenttia työpaikoista. Tällaiset alueet tosin vähentyivät vuosien 1990-2000 aikana yhdeksästä alueesta kolmeen, kun työpaikkojen määrä on noussut. Viitailassa, Nuoramaisissa ja Särkilahti-Liikolassa palvelujen työpaikkojen määrä sen sijaan vähentyi ja osuus on laski alle kymmeneen prosenttiin. Työpaikkojen kehitystä ja nykytilaa kuvataan karttaesityksinä liitteissä 9 ja 10.

Rakentamisen poikkileikkaustilanne, suunnitteluinsinööri Mari Lång-Kauppi

Rakentamisen alueellista jakautumista kuvaa liitteen 11 kartta, jossa esitetään vuoden 1990 jälkeen valmistuneet sekä rakennusluvan saaneet keskeneräiset rakennukset. Rakennukset on luokiteltu asuinrakennuksiin, vapaa-ajanrakennuksiin sekä muuhun rakentamiseen pois lukien sauna-, talous- ja luokittelemattomat rakennukset. Tiedot perustuvat Väestörekisterikeskuksen rakennus- ja huoneistorekisterin tietoihin poiminta-ajankohtana huhtikuu 2002. Rakentamisen sijoittumista on kuvattu kartassa suhteessa Päijät-Hämeen seutukaavaan.

Taajama-alueiden tilanne, suunnittelupäällikkö Riitta Laitinen

Lahden kaupunkiseudun taajamarakenne muodostuu "Kaupunkiseutujen väestömuutos ja alueellinen kasvu" -julkaisun (Ympäristöministeriö 2003, Suomen ympäristö nro 657) mukaan Lahden keskustaajamasta, Nastolan lähitaajamasta ja pienemmistä keskustaajaman eteläpuolella sekä osittain Hollolan ja Orimattilan puolella sijaitsevista taajamista. Kaupunkiseutu on asukasmäärältään maamme viidenneksi ja taajamapinta-alaltaan kuudenneksi suurin.

Julkaisun mukaan suurimpia muutoksia kaupunkiseudulla oli Nastolan taajaman liittymisen kaupunkiseudun lähitaajamaksi 1985-90 aikana. Myöhemmin 1980-2000 Lahden keskustaajaman eteläpuolelle syntyivät vielä Orimattilan Pennalan ja Pasinan sekä Hollolan Nostavan ja Näkkimistön lähitaajamat. Taajamien maapinta-ala oli 116 km² vuonna 2000. Taajama-alan kasvu vähentyi noin viidennekseen 1980 luvun ja 1990 luvun alkupuoliskon jälkeen.

Päijät-Hämeessä taajamarakenne on pysynyt varsin tiiviinä (liite 12). Varsinaiset taajamien laajentumiset ovat kytkeytyneet olemassa olevaan rakenteeseen ja laajentumiset ovat tapahtuneet vahvistetun seutukaavan aluevarausten sisällä. Muutamina poikkeuksina ovat varsinaisten kunta- ja kaupunkikeskusten ulkopuolelle, mutta jo perinteisiin asuinalueisiin kytkeytyen tapahtuneet laajenemiset Orimattilan Pasina-Pennala alueella, Hollolan kirkonkylässä, Asikkalan Vesivehmaalla, Heinolan Vierumäellä ja Kärkölan Kirkonkylässä.

Yhteenveto taajama-alueiden Lahden, Heinolan ja Orimattilan kaupungin sekä kuntakeskusten yleis- ja asemakaavoista on liitteessä 13. Yleiskaavojen osalta tilanne on kirjava. Merkittävässä määrin 1980-luvulla laaditut yleiskaavat alkavat olla vanhentuneita, osa yleiskaavoista on oikeusvaikutuksettomia ja kokonaan uusia osayleiskaavoja on vireillä.

Heinolan Vierumäen palvelut ja loma-asuminen on ollut voimakkaan kehityksen kohteena erityisesti Suomen Urheiluopiston ympäristössä. Alueelle on laadittu kaksi osayleiskaava ja niihin nojautuen on käynnissä asemakaavoitus. Heinolassa toinen merkittävä hanke on Tähtiniemen asuntomessualue, joka on seutukaavan mukaisesti toteutumassa uutena asuntoalueena. Heinolan sai kansallisen kaupunkipuistostatuksen ja Heinolan keskustaa on myös kehitetty mm. EU-rahoituksen turvin.

Myös muissa kunnissa on ollut vireillä keskustojen kehittämishankkeita. Maakuntakeskuksen Lahden keskustan kehittäminen ja erityisesti keskusta-alueen avautuminen Vesijärven rantaan Ankkurin alueelle seutukaavan mukaisesti on ollut merkittävä sysäys maakunnassa. Vesijärven satama ja Sibeliustalo ovat näkyvimmit ulkoiset tunnuksista.

Orimattilan, Hollolan, Nastolan, Hämeenkosken ja Kärkölan alueille on kohdentunut rakentamispainetta, joita kunnat ovat purkaneet lukuisilla pienillä asemakaava- ja kaava-

muutoshankkeilla. Päijät-Hämeen kunnat ovat uusineet rakennusjärjestyksensä Nastolaa lukuun ottamatta. Itä-Hämeen pienien kuntien kaavoitusasiantuntemusta on nostettu aluearkkitehdin avulla.

Keväällä 2004 suoritetun kuntakierroksen yhteydessä selvitettiin väestön kasvun edellyttämien uusien asuntojen sijoittamismahdollisuuksia ns. mahtuvuustarkasteluna. Tarkastelussa haettiin nykyisen vahvistetun seutukaavan taajama-alueiden ja pientalovaltaisten taajama-alueiden sisältä mahdollisuuksia tiivistämiseen. Vahvistetun seutukaavan aluevarausten sisällä on vielä kunnissa kokonaan kaavoittamattomia alueita ja kaava-alueita, joissa on vähäisessä määrin toteutumattomia asuntorakentamisen alueita. Karkean asuntojen lisätarpeen mahtuvuustarkastelun perusteella koko maakunnan alueelta näyttäisi vielä teoreettisesti olevan mahdollista löytää lähes 800 hengen vuotuista muuttovoittoa varten toteutettavia tai kaavoitettavia alueita.

Lahdessa palvelu- ja työpaikkatoimintojen alueilla erityisesti kaupan osalta on toteutunut Launeen palvelualue, johon on muodostunut merkittävä kaupan keskittymä. Alueella sijaitsevat suurimmat päivittäistavara-, auto-, huonekalu- ja rautakaupan yksiköt. Uusien palvelualueiden osalta Renkomäessä ja Kariston alueilla on kaupan ja kaavoituksen hankkeita vireillä. Myös Lahden pohjoisten kaupunginosien kaupan palvelut ovat parnemassa Holman asemakaavahankkeen myötä. Vahvistetussa seutukaavassa on vielä toteutumattomana palvelu- ja työpaikkatoimintojen aluetta VT12 ja VT4:n risteysalueen tuntumassa Pekanmäen alueella. Lahden kaupungin alueella päivittäistavarakaupan ostovoimaa siirtyy edelleen läntisiltä, pohjoisilta ja kaupungin koillisilta osilta keskustaan ja eteläisiin osiin.

Lahden kauppakamari on selvittänyt Lahden ja Lahden seutukunnan vähittäiskaupan kehitystä myymälämäärien sekä liikevaihdon ja työpaikkamäärien kehityksen valossa toimialoittain. Selvityksestä käy ilmi mm., että vähittäiskaupan toimipaikat ovat vuosina 1993-2002 vähentyneet Lahdessa noin 40:llä ja Lahden seudulla ympäristökunnissa runsaalla 50 myymälällä. Myymälöiden kokonaisuus oli vuonna 2002 Lahdessa 608 ja ympäristökunnissa 302 myymälää. Kasvua on ollut mm. apteekkien, rautakauppojen ja kirjakauppojen osalta. Heinolan seutukunnan osuus vähittäiskaupasta on 2/3 Lahden ympäristökuntien liikevaihdosta. Tukkukaupassa Lahden osuus on yli 2/3, ympäristökuntien osuus noin 1/5 ja Heinolan seutukunnan osuus vuonna 2002 muutama prosentti. Autokaupassa Lahden osuus on vielä vahvempi. Päivittäistavarakaupan volyyymi on kaikilla mittareilla tarkasteltuna moninkertainen muihin toimialoihin verrattuna.

Maaseutualueiden tilanne, erityisasiantuntija Mirja Karila-Reponen

Nykyisessä vahvistetussa seutukaavassa on osoitettu eniten maa- ja metsätalousvaltaista aluetta merkinnällä M. Maa- ja metsätalousvaltaisille alueille on suuntautunut jonkin verran haja-asutusluontoista asuinrakentamista, mutta eniten vapaa-ajan rakentamista on 1990 luvun jälkeen. Liitekartta 11; rakentaminen vuoden 1990 jälkeen

Kyläalueet

Kyläalueet ovat olleet vaarassa kuihtua ja osittain hävitä rakennemuutoksen ja väestön ikääntymisen vaikutuksesta. Kylät ovat laatineet omaehtoisia kylien kehittämissuunnitelmia 46 kpl ja esittäneet niissä erilaisia elinvoimaisuutta lisääviä toimia. Maaseudun rakennemuutoksen vuoksi on ilmaantunut tarpeita tarkastella erilaisia maaseudun maankäyttömuotoja kylien kehittämisen ja maaseudun asuttuna pysymisen vuoksi.

Vapaa-ajan asuminen

Vapaa-ajan asumisen määrä on noussut sekä määrällisesti että kerrosalan suhteen. Päijät-Hämeessä oli loma-asuntoja vuonna 2002 yli 22500 kappaletta. Vapaa-ajan asuminen

on edelleen lisääntymässä. Pyrkimyksenä on myös ollut muuttaa sitä osittain ympärivuotiseksi tai vakituiseen asuinkäyttöön. Päijät-Hämeen liitossa on selvitetty jo tapahtunutta vapaa-ajan asuntojen muuttamista ympärivuotiseen käyttöön sekä vapaa-ajan rakentamisen tasoa. Vapaa-ajan asuntoja on otettu vuoteen 2002 mennessä vakituiseen asuinkäyttöön noin 430 kpl. Lisäksi on varustetasoltaan suhteellisen hyvää vapaa-ajan rakennuskantaa pidempiaikaista käyttöä silmällä pitäen noin 1300 kpl. Tällaisiksi on luokiteltu vuoden 1982 jälkeen rakennetut tai keskeneräiset vapaa-ajan rakennukset joihin on rakennusluvan hakemisen yhteydessä ilmoitettu varustetasoksi sähköt, viemäri, vesijohto, lämmitys ja kerrosala on yli 50 m². Liitekartta 14; vapaa-ajan asuinrakennukset Päijät-Hämeessä 2002

Päijät-Hämeessä rantojen kaavoittaminen on lisääntynyt voimakkaasti. Päijänteen rannat ovat kaavoitettu Asikkalassa, Sysmässä ja Padasjoella. Myös Artjärvellä on tehty Villikkalanjärven, Pyhäjärven ja Säyhteen rantayleiskaavoitus. Hartolan Jääsjärvelle on laadittu rantaosayleiskaava. Vesijärven osalta Hollolan kunnan ranta-alueille on laadittu rantaosayleiskaava. Heinolassa Ruotsalaisen ja Konniveden alueilla on käynnissä rantaosayleiskaavoitus. Etelä-Hartolan ranta- ja kyläyleiskaava sekä Etelä-Sysmän ranta- ja kyläyleiskaavaprosessit on aloitettu. Hartolassa on meneillään myös Rautavesi-Rusin rantayleiskaavan laadinta. Muita käynnissä olevia rantayleiskaavahankkeita on vireillä mm. Padasjoella Vesijakojärvellä ja Auttoisten kyläalueella sekä Sysmän pienillä järvillä että Nastolassa Iso-Kukkasen, Salajärven ja Ruuhijärven rannoilla. Liitekartta 13; vahvistetut yleis- ja asemakaavat Päijät-Hämeessä 2003

Kulttuuriympäristöt

Rakennetuista ympäristöistä on tehty inventointeja koko maakunnan osalta lukuun ottamatta Lahtea. Päijät-Hämeen kulttuurihistoriallisista kohteista tehty selvitys 'Päijät-Hämeen kulttuurihistorialliset kohteet' on osittain vanhentunut, koska se on vuodelta 1983. Tehdyistä inventoinneista tehdään maakuntakaavaa varten maakunnallinen kooste. Maakunnalliset kohteet otetaan huomioon työn alla olevaan Päijät-Hämeen kulttuuriympäristövyöhykekarttaan, joka on pohjana maakuntakaavan kulttuuriympäristöalueille ja -kohteille

Liikennealueiden tilanne, maakuntainsinööri Erkki Rope

Lahden kaupunkiseudun liikenteellinen saavutettavuus on parantunut uusien moottoriväylien rakentamisen johdosta. Matka-ajat lähes kaikista kuntakeskuksista Lahteen ovat lyhentyneet. Tämä on merkinnyt lisääntyvää vuorovaikutusta, työssäkäyntialueiden laajentumista ja kasvavaa liikennettä.

Tie ja rataverkon voimakkaat valtakunnalliset tavaravirtojen risteivät Lahdessa. Valmistuva Kerava – Lahti oikorata ja Vuosaaren satama tulevat lisäämään alueen logistista merkitystä. Vaikka seutukaavassa Ämmälään esitetty logistiikka-alue ei ole toteutunut niin varautuminen suurtenkin logistiikka-alueiden sijoittumiseen on käynnistynyt.

Valtakunnan tieverkossa on muotoutumassa korkealuokkainen runkotieyhteyksien verkosto, johon Päijät-Hämeessä valtatie 4 ja 5 kuuluvat. Tähän luokkaan kuuluvaksi on esitetty myös valtatie 12 Etelä-Suomen liittouman aluerakennesuunnitelmassa. Runkoteillä rajoitetaan maankäyttöliittymiä, mikä vaikuttaa rinnakkaistieverkon kehittämistarpeeseen.

Helsingistä pohjoiseen kulkevan 4-tien siirtyminen Päijänteen itäpuolelle ja Lahden – Heinolan moottoritien valmistuminen vaikuttaa voimakkaasti liikenteen kasvuun Lusin ja Vaajakosken välillä.

Vaikka maakunnan pääliikenneverkko on suunniteltu jo kymmeniä vuosia sitten on maankäytön kehitys ja liikenteen keskittyminen pääteille aiheuttaneet sen että liikenteen aluevaraukset ovat osittain vanhentuneet.

Valtatielle 12 on esitetty kaksi vaihtoehtoista reittiä vahvistetussa seutukaavassa. Vain toinen varauksista on tarpeellinen. Erimielisyys valtatie 12 linjauksesta vaikeuttaa sijoituspäätöksiä ja maankäytön kehittämistä kaupungin eri osissa.

Valtatielle 24 on esitetty seutukaavassa valtatieasoksen merkityksen turvaavia uusia linjauksia Vääksyn ja Lahden välillä. Ne eivät ole toteutuneet taloudellisista syistä. Valtatien 12 seutukaavassa esitetty linjaus Uudestakylästä itään ei ole toteutunut ja tutkittavana on myös muita vaihtoehtoja. Orimattilan itäinen ohitustie 169 ei ole toteutunut.

Laadittavan maakuntakaavan merkitys on tiehallinnon kannalta seutukaavan merkitystä voimakkaampi. Tieverkon luokitus tulee viranomaisia sitovaksi ja se on syytä laatia tiepiirin sisällä ja maakuntaliittojen kesken yhtenäisin kriteerein.

Lahden asemaseudun liikennealuevaraus (L) vastaa alueen nykyistä käyttöä, mutta jos ratapiha siirtyisi muualle, alue mahdollistaisi huomattavan keskustatoimintojen kehittämisen.

Lentoliikenteen aluevaraus Lahti - Vesivehmaan lentokentälle mahdollistaa suunnitellun kevytreittiliikennetoiminnan kehittämisen.

Uitto on päättynyt Päijänteellä ja sitä korvaava proomuliikenne ei ole vielä käynnistynyt, joten seutukaavan vesiliikenteen aluevarauksiin ei kohdistu suuria muutostarpeita.

Joukkoliikenteessä valmistuva oikorata Kerava – Lahti luo uuden kasvusykäyksen ja haasteen koko joukkoliikennejärjestelmälle. Raideliikenteen asemaseutujen kehittäminen vaikuttaa junaliikenteen palvelutarjontaan.

Linja-autoliikenteen palvelutaso muodostuu parhaimmaksi niillä alueilla joilla asukastiheys ja liikennevirrat ovat suurimmat. Palvelutasoa on kuvattu liitekartalla 15. Lahden kaupunkiseutua kiertävä seudullinen kehä, joka yhdistää säteittäisten pääteiden risteyksissä olevia kuntakeskuksia ei ole vielä muodostunut seudulliseksi joukkoliikenneväyläksi, vaikka sillä on ollut merkitystä tieverkon kehittämisessä.

Teknisen huollon tilanne, maakuntainsinööri Erkki Rope

Maakunnallinen teknisen huollon yhteistyö alkaa toteutua. Yhtä lukuun ottamatta kaikki maakunnan kunnat kuuluvat maakunnalliseen jätehuolto-yhtiöön. Jätehuollon yhteisratkaisuille voidaan nostaa jätteiden hyödyntämistä ja vähentää erillisten käsittelyalueiden tarvetta.

Maakuntaan on valmistumassa yhteinen vesihuoltosuunnitelma. Vesihuollon kiristyvät vaatimukset ja varmuuden lisääminen lisääntyvien riskien uhkaamalla pohjavesialueilla ovat johtamassa kuntia yhteisratkaisuihin, joiden tuloksena vedenhankintaa tarkastellaan alueen yhteisenä kysymyksenä. Myös jätevesien käsittelyvaatimusten kiristyminen johtaa korkeamman puhdistustason turvaaviin keskitettyihin ratkaisuihin. Haja-asutuksen laajenevat vesihuoltoverkostot muodostavat merkittävän edun kyläverkostojen kehittymiselle.

Teknisen huollon aluevarauksissa on siis tarkistustarvetta. Pohjavesialueiden varaustarve voi muuttua haja-asutuksen ja taajamien vesilaitosten yhteiskäytön laajentuessa.

Voimajohtojen aluevaraukset seutukaavassa ovat ajalta jolloin sähkönsiirron yhteiskäyttöä ei ollut. Kaikille nykyisille voimajohtovarauksille ei enää löydy toteuttajaa. Turvetuotannon alueina seutukaavassa esitetyt käytössä olevat tuotantoalueet alkavat ehtyä. Turvetuottajat ovat laatineet selvityksiä uusien tuotantoalueiden ympäristövaikutuksista.

Seutukaavassa esitetyillä maa-ainesten ottamisalueilla on vielä kapasiteettia. Toisaalta kaikkien maa-ainesten ottamislupien yhteenlaskettu tarjonta ylittää kysynnän, joten maa-ainesten ottamista ohjaa käyttökohteiden läheisyys ja ottamista rajoittavat suojelu- ym. arvot.

Virkestysalueiden tilanne, erityisasiantuntija Mirja Karila-Reponen

Evon aluetta koskevan hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen valtion omistamien maiden osalta on meneillään. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on pääpaino retkeilyalueissa ja retkeilyn tarpeissa. Evon alueen Naturan toteuttaminen on myös kesken alueen eteläis-

sä osissa, mutta Päijät-Hämeen alueen osalta maanhankinta on jo toteutettu. Evon alueella olevien valtakunnallisten suojeluohjelmien toteutus on kesken.

Paistjärven VRs alueelle on laadittu valtion omistaman maan osalta hoito- ja käyttösuunnitelma. Paistjärven alueen hoito- ja käyttösuunnitelma kattaa Kujjärvi-Sonnasen Natura-alueen (1716 ha) lisäksi näiden välittömässä läheisyydessä olevat muut alueet (174 ha). Suunnittelalueen kokonaispinta-ala on 1890 ha. Noin 70 % tästä alueesta on määritelty luonnonsuojelualueeksi ja tämä alue on sama kuin rantojen suojeluohjelman Kujjärvi-Sonnasen alue, loput 30 % suunnittelalueesta tulee olemaan luonnonhoitoaluetta. Laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma on retkeilypainotteinen.

Maakunnallisten ulkoilureittien toteutumista ja yhteystarpeita selvitetään vuonna 2004 aloitetussa ylimatekunnalliset ulkoilu- ja luontomatkoilumatkailureitit –hankkeessa.

Suojelualueiden tilanne, erityisasiantuntija Mirja Karila-Reponen

Suojelualueiden suojeluohjelmien osalta toteuttaminen on kesken. Suojeluohjelmien toteuttamisessa keinona käytetään lunastuksia ja rauhoittamista. Toteuttamiskysymykset ja –tilanteet tulevat esiin mm. eri kaavoitusvaiheissa, erityisesti rantarakentamisen yhteydessä kunnissa.

Natura-alueiden osalta on tehty täydennysesitykset. Päijänteen kansallispuiston osalta toteuttaminen on joiltakin osin kesken. Erityisesti pieniä saaria on vielä lunastamatta. Kansallispuiston laajentamiseen ei näillä näkymin ole mahdollisuuksia, koska lisälunastuksiin ei ole varoja.

Valtakunnallisten suojeluohjelmien, Natura-verkoston ja jo rauhoitettujen luonnonsuojelualueiden ulkopuoliset, seutukaavaan merkityt suojelualueet on pääosin tarkistettu ympäristökeskuksen kanssa yhteisesti sovitun kiireellisyysperiaatteen mukaisesti. Tarkistuksissa on ilmaantunut muutamia ehdotuksia rajojen, maakunnallisen merkittävyyden tai suojelutason muuttamisen suhteen.

LIITTEET (Liitteet ovat eri tiedostoina)

- Liite 1: Etelä-Suomen aluerakenne 2030
- Liite 2: Etelä-suomen aluerakenne, väestö ja työpaikat
- Liite 3: Väestön määrä Päijät-Hämeessä lähivaikutusalueittain 1990, 2000 ja 2030
- Liite 4: Työpaikkojen määrä Päijät-Hämeessä lähivaikutusalueittain 1990, 1998 ja 2030
- Liite 5: Lähivaikutusalueet Päijät-Hämeen maakuntakaavassa
- Liite 6: Päijät-Hämeen väestö lähivaikutusalueittain, prosentuaalinen muutos vuosina 1990-2002
- Liite 7: Päijät-Hämeen väestön suhteellinen muutos lähivaikutusalueittain
- Liite 8: Päijät-Hämeen väestö lähivaikutusalueittain 2002
- Liite 9: Päijät-Hämeen työpaikkojen suhteellinen muutos lähivaikutusalueittain 1990-2000
- Liite 10: Päijät-Hämeen työpaikat lähivaikutusalueittain 2000
- Liite 11: Rakentaminen Päijät-Hämeessä vuoden 1990 jälkeen
- Liite 12: Päijät-Hämeen taajama-alueiden kasvu 1980-2000
- Liite 13: Yleis- ja asemakaavat Päijät-Hämeessä 2003
- Liite 14: Vapaa-ajan rakennukset Päijät-Hämeessä 2002
- Liite 15: Päijät-Hämeen joukkoliikenteen palvelutaso 2004
- Liite 16: Lahden kaupunkiseudun rakennemalliesite